

Inesaait Mamainaang Jon tii Atalaa

Inesaait mamainaang atsap taamat

¹ Sin atiltsoli so, Totore tii se manman tsaa, iwaa Totore tii se manman mii Moroaa ma biaa Totore, ia tsaa Moroaa.

² Ia tii manman mii Moroaa sin atiltsoli so.

³ Sin ia mu, no maarang araraa atsap. Nawe ia nii xap, naba xap xawas naba tsap.

⁴ Sin ia mu, tino, ma biaa tino, a tali laleng sin no inaman.

⁵ Biaa laleng ina leng atsila lalon lodo o lodo ga xap pupua ngali bibingli laleng.

⁶ Iexa taamat ia tii xaalame, Moroaa a tulen, iesan ilaa Jon.✧

⁷ A xaalame malen xa tiltsoxoti ngali papaare leng taman abia laleng ina leng, ngalibi, sin ia mu, no inaman araraa di ba taltaalnge.

⁸ Jon tsaa a xap abia laleng, a xaalame mu ngali tiltsoxoti abia laleng.

⁹ Biaa laleng so, ta tali laleng sin no inaman araraa, biaa ta se xaalame lalon xolkolmoxo.

¹⁰ Ia tii se manman lalon xolkolmoxo ina inaman, ma Moroaa axosngi abala xolkolmoxo sin ia oro xolkolmoxo tii ga xap nen xilalaa ia.

¹¹ Tii xaalame sangan xan no inaman tsaa, o di ga xap sirawaa ia.

✧ 1:6 1:6 Met 3:1; Mak 1:4; Luk 3:1-2

¹² Oro biala di araraa, di ta sirawaa ia, biala di ta taltaalnge sin iesan, a tali abia banam ngali di ba tsap xan no tsi Moroa.

¹³ Oro biala xan no tsi Moroa di xap deltsoli sin xadi no iaiaa, ma a xap sin sirsiir ina pakpak, ma a xap sin sirsiir ina minaxis oro sin xan sirsiir Moroa.

¹⁴ Totore a se tsap taamat toto, ma ga manman lolobet ina gita, gita se lasi xan minaalam, biala minaalam ta xuuk mu, iwaa ta xaal sin Mom, auus taman amiimiilam papan amiimiilam ma soina.

¹⁵ Jon a paare leng taman aia Totore. Atol ga paare, "Ilawaa aila ia tii asaait taman we, 'Iwaa naba ta amil papan ia, a lot buxa ngen ia, amuina ia setauan ngen ia.'"

¹⁶ Amuina sin xan amiimiilam ta us buxa, gita se adi axuuk tubudaan papan iexa.

¹⁷ Moroa a tali lo sin gita sin Moses; amiimiilam ma soina axaal sin Iesu Karisito.

¹⁸ Asuk xap xa na se lasi Moroa, oro iwaa xan tsi ta xuuk mu, iwaa Moroa so, iwaa ta manman mii Mom ma ga se alengi xolkolmoxo ina inaman taman Moroa.

*Jon unaaxaxadaan a xap Karisito
(Metiu 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)*

¹⁹ Balawaa tii xan papaare leng Jon, biala no Jiu in Jerusalem di tii tulen no unsausawit ma no Liwai ngali tiiriki ia, ia saa.

²⁰ Tii xap bong, ataxaa puua ngali paare leng taman balan so we, "Iaa xap Karisito."

²¹ O di ga atsuraa ia, "O saa iu? Iu Elaija?"

A paare, "A xap, ia xap Elaija."

“O iu iwaa propet, Aisaia ta papaatinai?”

A xisi, “A xap.”

²² Xapkap ina, no unsausawit ma no Liwai di atsuraa, “O saa iu? U na asaait alengi giem, ngali laa taal mulangenai xa xixiis sin abia di, di ta tulen giem. O iu saa so?”

²³ Jon ga xisi di sin xan totore Aisaia iwaa propet, “*Iaa inan aia xa ta ililei lalon xobel biil, Xosor atutiki xan sal Orong.*”^{*}

²⁴ No Jiu bula di tii tulen biexaa Paarasi mii di,

²⁵ di tiiriki ia, “Ngalisa iu ta axaxadaan nawe u xap Karisito, o Elaija o xa propet?”

²⁶ Jon ga xisi di, “Iaa axaxadaan taman daan, oro labatina gim, axuuk xa ia ta tiltil gim ta xap atii.

²⁷ Iwaa mu xa ta amil papan iaa, iaa xap muun mamainaang buxa ngali lubati xan no bubut.”

²⁸ Balawaa no araraa atsap lalon xolot Betani, xaatalaa ina daansel Jodan, biao Jon tii lo axaxadaan tia.

Iesu xan Tsi Sipsip Moroaa

²⁹ Leng papan, Jon a lasi Iesu ta xaalame sangan o ga paare, “Gim lasi, xan Tsi Sipsip Moroaa iwaa ta xaa saali namaang tsaxa ina xolkolmoxo ina no inaman.

³⁰ Ilawaa taamat iaa ta papaatinai, ‘Iexa taamat ia naba ta amil papan iaa, a lot buxa ngen iaa, amuina tii setauan manman ngen iaa.’

³¹ Iaa tsaa iaa tii xap atii ia, oro muina iaa ta xaalame ngali xosaraa axaxadaan taman daan,

* **1:23 1:23** Ais 40:3

ngali ia naba tsap lengleng sin no inaman in Israel.”

³² O mil Jon ga tali abala xan papaare leng ta we, “Iaa lasi Nantanua ta xaalame lapula, axaal balalangit malen buna, ga tsotso papan.

³³ Iaa nii xap atii ia, oro iwaa xa ta tulen iaa ngali xosaraa axaxadaan taman daan a asaaiti iaa, ‘Iwaa taamat gim tii lasi Nantanua tii xaalame lapula ga tsotso papan, iwaa mu aia naba xosaraa axaxadaan taman Nantanua Pat.’

³⁴ Iaa se lasi, ma iaa ga papaare leng weaatalaa, ilawaa xan Tsi Morooa.”

Nanaaxuuk ina xan no tsi asasing Iesu

³⁵ Leng papan Jon a sebula le tilit tia mii xan no tsi asasing alua.

³⁶ Biaa tii lasi Iesu ta es liu ga we, “Gulu lasi, xan Tsi Sipsip Morooa.”

³⁷ Biaa delu ta alongen ta paare weaatalaa, delu suk amusili Iesu.

³⁸ Iesu a putsu ma lasi delulu ta amusili ia, o ga atsuraa delu, “Gulu saan ngali sa?”

Delu ga xisi weaatalaa, “Rabai (muina unaasasing) itaa u manman?”

³⁹ A xisi, “Gulu xaalame ma gulu na le lasi.”

Delu laa mii, ma delu ga lasi itaa ta xaa manman, ma delu ga manman mii sin abia leng araraa. Amat malen nanaaet ina aua nale.

⁴⁰ Endru, iwaa turamasen Saimon Pita, tii xa ina abia delulu, delu tii alongen sawe Jon tii paare taman ma delu ga amusili Iesu.

⁴¹ Nanaaxuuk ina maarang, Endru a tsalei turamasen, ilaa Saimon, ma ga asaaiti weaatalaa, “Gelulu se tatanginai Mesaia” (muina abala, Karisito, iwaa Moroaa ta se xanei).

⁴² Ma ga giwaa ia laa sangan Iesu.

Iesu a lasi ma ga asaaiti weaatalaa, “Iu Saimon, xan tsi Jon. Iaa ba a tso iesani iu taman Sepas” (muina Pita).

Iesu a ilei Pilip ma Natanael

⁴³ Leng papan, Iesu adodo ngali laa Galili. A laa tatanginai Pilip, ma ga asaaiti, “Xaalame, amusili iaa.”

⁴⁴ Pilip ia ina inaman laba Betasaida, malen mu Endru ma Pita.

⁴⁵ Pilip a laa tatanginai Natanael, ma ga asaaiti weaatalaa, “Giem se tatanginai iwaa taamat Moses tii asaait taman lalon buk lo, ma no propet bula di tii asaait taman. Iwaa taamat iesan ilaa Iesu, ia in Nasaret, xan tsi Josep.”

⁴⁶ Natanael atsuraa, “Nasaret! A pupua ngali xawas axaau naba xaal Nasaret?”

Pilip a xisi, “Xaalame u na le lasi!”

⁴⁷ Biaa Iesu ta lasi Natanael ta xaalame ga asaait taman, “Taan Israel so aila! A xap xa daraxe sin.”

⁴⁸ Natanael ga atsuraa Iesu, “U atii iaa sen parawe?”

Iesu a xisi ga we, “Iaa tii setauan lasi iu, sin Pilip tii xap mager ilei iu. U tii manman paina ie fik.”

⁴⁹ Natanael ga paare leng, “Rabai, iu xan tsi Moroaa, ma iu xadi King no Israel.”

⁵⁰ Ma Iesu ga paare, “U taltaalnge, amuina iaa ta asaaiti iu we, ‘Iaa setauan lasi iu paina ie fik.’ Mil, U ba lasi no maarang ta lot buxa ngen abala!

⁵¹ Iaa asaaiti gim taman so, gim ba lasi bal-alangit naba tsalel, ma xan no angelo Morooa di ba xaxaale lapalaa ma di ba xaxaalame lapula papan xan Tsi Taamat.”

2

Axixila tia Kana

¹ Sin nanaatuul ina leng biexa luxaal ina alaba atsap Kaana lalon prowins Galili. Xan nagaa Iesu a manman tia bula.

² O Iesu ma xan no tsi asasing bula di tii ningi di ngali laa man sin abia luxaal ina alaba.

³ Biaa xadi no waain ta se xap, xan nagaa Iesu ga asaaiti ia, “A se xap sin xadi no waain.”

⁴ Iesu a xisi, “Aina! Nugu sen xolot lalon abala maara? Nugu leng a xap mager tsap.”

⁵ Xan nagaa ga asaaiti no untutule, “Gim na xosaraa sawe malen ta asaaiti gim.”

⁶ Atataaen mu di, no sobuk xaat daan ina utut apaasxuk a manman tia, biaa no Jiu di ta xaa guraii no liman di, sin namaang ngali guraii lii no uba tsaxa. No xaat daan ina utut xuxuuk a pupua ngali taana malen no sangaul apaasaatuul, o sangsangaul axuuk ma no sangaul alua ina lita ina daan.

⁷ Iesu ga asaaiti no untutule, “Gim na ut tuali no sobuk xaat daan;” ma di ga ut auusi no.

⁸ Ga paare, “Tia! Gim utii tuali xaa sobuk daan laa sin aia lalaamua ina luxaal.”

O di ga taxaa puua xan totore.

⁹ O lalaamua ina luxaal ga xonon abia daan Iesu ta se putsu laa sin waain. A xap atii itaa abia waain axaal, aso no untutule di ta utii abia waain di atii. Ma ga ilei aia taamat minaxis xaalame sangan,

¹⁰ ma ga asaaiti, “No inaman araraa di ba setauan tabiel taman waain mamainaang, o mil sin no inawut di ta se nun buxa, di ga tabiel maaba taman waain ta xap axaa buxa. Oro, iu tii aturung axaautsi abia ta axaa buxa ngali tabiel sin xapkap ina luxaal.”

¹¹ Balawaa nan axuuk ina xan no xaraxin axixila xoror Iesu tii xosaraa Kaana, lalon xolot Galili. A asen xan minaalam, ma xan no tsi asasing di ga ie tinaalnge so sin.

*Iesu asen xan banam lalon Xan Anua Morooa
(Metiu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)*

¹² Mulina abia, Iesu ga laa lapula nan xobel Kaperanaam mii xan naggaa, ma no turamasen ma xan no tsi asasing. Di ga manman atia biexaa nen leng.☆

¹³ Leng a se atat ngali Luxaal ina Esliwaa xadi no Jiu, o Iesu ga es laa lapalaa Jerusalem.

¹⁴ Tia a tatanginai no inaman di ta sune taman no bulmakau, sipsip ma no buna ma biexaal di tsotso ngali soxisi no xuxute lalon xolot ina Xan Anua Morooa.

¹⁵ Ga adi biexa sua ga xosaraa ririit. Mil ga xalel atsuulngi di lalon Xan Anua Morooa mii xadi no sipsip ma bulmakau, Iesu ga puxenlii xadi no niaan atuturung abia di ta soxisi no xuxute ma ga xabaren no.

¹⁶ Iesu a paare ngali abia di, di ta sune taman no buna, “Gim alet atsuulngi no. Gim nangaam xosaraa xan anua nugu Mom malen xa anua ina susune.”

¹⁷ Xan no tsi asasing di alongen abala totore o di ga adodomi Inaatel Pat ta paare, “*Nugu xariin saansaan asuk lot buxa ngali Xan Anua Moroaa.*”☆

¹⁸ O no Jiu di ga tiirik apopogoroi ia, “No sen mat laxen axixila iu pupua ngali xosaraa no sin giem ngali asen so num banam ma tinaxaa ngali xosaraa abala no maarang araraa.”

¹⁹ Iesu a xisi di, “Iaa ba baxi abala Xan Anua Moroaa o inaa xosaraa mulangenei sin no leng ta tuul.”☆

²⁰ No lalaamua ina no Jiu di xisi, “A adi giem no sangaul aet ma ga laa paasxuk ina miet ngali tumaraa balawaa Xan Anua Moroaa o iu ba pupua ngali a til mulangenai sin nen leng ta tuul mu?”

²¹ Oro biao Xan Anua Moroaa Iesu ta papatina, biao mu xan pakpak.

²² Mil ta se tapaas mula sin minet, xan no tsi asasing di adodomi samaarang tii asaait taman. Biao maaba di ga taltaalnge sin Inaatel Pat ma no totore biao Iesu tii paatinai no.

Iesu atii xadi adodo no inaman

²³ Biao Iesu tii manman Jerusalem sin no leng ina Luxaal ina Esliwaa ma xuduxudu ina inaman di taltaalnge sin iesan Iesu amuina di lasi no axixila xoror ta xosaraa.

²⁴ Oro Iesu a xap taalnge tali ia tsaa so sin di, amuina atii xadi no butsa araraa.

☆ **2:17 2:17** Saam 69:9 ☆ **2:19 2:19** Met 26:61; 27:40; Mak 14:58; 15:29

²⁵ A xap saan ngali xa na asaaiti taman xadi papaare leng no inaman, amuina atii xadi no adodo no inaman.

3

Iesu ma Nikodimas

¹ Iexa taamat ina no Paarasi iesan ila Nikodimas iexa kaunsel ina no Jiu.

² Ga xaalame sangan Iesu nabing ga paare, “Rabai, giem atii iu unaasasing Moroaa ta tulen amuina a xap xa na pupua ngali atsapngen abia no axixila xoror nawe Moroaa a xap manman mii.”

³ O Iesu ga xisi, “Asuk so maase, a xap xa na pupua ngali naba tsiga lalon xan Maradaan Moroaa nawe di xap taxaana auuli sebula.”

⁴ Nikodimas atsura, “Asen parawe? Di ba sebula taxaana aia taamat ta se maas? A xap pupua ngali naba sebula tsiga nanaalua lalon balan xan nagaa ma na taxaana mulangenai.”

⁵ Iesu a xisi, “Asuk so maase, a xap xa na pupua ngali naba tsiga lalon xan Maradaan Moroaa nawe di xap taxaana taman daan ma Nantanua.

⁶ Aina a taxaana taamat toto, oro Nantanua Pat atapaasi tino lalon nantanua.

⁷ “Nangaam tunga sin iaa ta asaaiti gim, ‘Di na taxaana auuli gim sebula.’

⁸ Maal a laa sin sen xolot ta saan ngali laa. Gim alongen xan tengteng ina ta maalen, oro gim xap atii itaa a xaal ma itaa ga laa. Malen mu gita araraa di ta taxaana gita lalon Nantanua.”

⁹ Nikodimas ga atsura, “Naba tsap sen parawe abala maarang?”

¹⁰ Iesu ga paare, “Iu xariin unaasasing xadi no Israel, o asen parawe u ga xap leng sin abala no maarang?

¹¹ Asuk so maase, giem papaare taman no maarang giem ta atii ma giem papaare leng taman no maarang giem ta lasi so oro gim ga xap taltaalnge sin nagiem no papaare leng.

¹² Iaa se asaaiti gim taman no maarang ina abala balan pula, ma gim ga xap taltaalnge. Gim ba sen taltaalnge we nawe iaa papaare taman no maarang in tile lapalaa balalangit?

¹³ A xap mager xa na laa lapalaa balalangit, aso iwaa mu xa ta xaalame lapula xaal balalangit, Xan Tsi Taamat.

¹⁴ Malen mu Moses ta xosaraa nantanuaan tsitsi ma ga alet laangen lapalaa lalon xobel biil. Xan Tsi Taamat naba weaatia bula.

¹⁵ Ngali no inaman araraa di ta taltaalnge sin ia, di ba adi tino laaliu.

¹⁶ “Moroaa asuk titii buxaai xolkolmoxo ina inaman se araraa o ga tulen xan Tsi ta xuuk mu ngali saa ia ta taltaalnge sin naba xap met, oro naba adi tino laaliu.

¹⁷ Moroaa a xap tulen Xan Tsi xaalame lalon xolkolmoxo ina inaman ngali atuti no inaman. A xap. A tulen ngali gii mulangenai di laa sangan ia.

¹⁸ Saa ia ta taltaalnge sin ia, Moroaa naba xap atuti ia, oro saa ia ta xap taltaalnge, Moroaa a se atuti ia tsaa, amuina a xap taltaalnge sin iesan iwaa Xan Tsi Moroaa ta xuuk mu.

¹⁹ No inaman lalon balan pula di ba til lalon ininte amuina laleng a se tsap lalon xolkolmoxo ina inaman, oro no inaman di ga titii buxaai lodo

ma di palolii laleng, amuina sin xadi no namaang morokon.

²⁰ Saa ia ta xoxosaraa namaang morokon a palolii laleng, ma naba xap manman lalon laleng, amuina a palo ngali laleng naba alengi xan no namaang tsaxa.

²¹ Oro biao di ta xosaraa namaang ta tutiik di se tsap nan laleng ngali biexaal di ba lasi we di xosaraa senaara Moroaa ta saansili.”

Jon Unaaxaxadaan a paare leng taman Iesu

²² Mil Iesu ma xan no tsi asasing di ga se laa lalon xolot Judaia, ma di ga manman biexaa leng atia o Iesu tii ga lo axaxadaani no inaman bula.

²³⁻²⁴ Sin abia no leng, di xap mager tali Jon lalon anua lodo, ma ia bula ga lo axadaani no inaman tia Ainon atataaen xobel, Salim. Amuina lalon abia xobel no daan asuk xudu. Ma no inaman di lo xaxaalame sangan.✧

²⁵ Ma iexa taamat Jiu a xaalame ma ga emagaae mii xan no tsi asasing Jon taman xadi namaang no Jiu ngali guraii di ngali di ba tsap mixat lalon no matan Moroaa.

²⁶ Ma di ga xaalame sangan Jon ma di ga asaaiti weaatala, “Rabai, iwaa taamat ta manman mii iu talaa xaatalaa ina Jodan, iwaa mu u tii papaare leng taman, a lo axaxadaan bula, ma no daan inaman di ga laa sangan!”

²⁷ Jon a xisi, “Taamat a pupua mu ngali adi senaara di ta tali sin ia xaal balalangit.

✧ **3:23-24** 3:23-24 Met 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20

²⁸ Malen gim se adodolii iaa ta paare sin gim, 'Iaa xap Karisito. Iaa taamat mu, Moroaa ta tulen laamuangen ia.'☆

²⁹ Taamat minaxis a se giwaa xan tubu. O turan aia taamat maxis a til lolong ngali, o ga suk taton sin ta alongen inan ta paare. Iaa malen turan aia taamat minaxis, ma nugu tataton a se xubit.

³⁰ Ia na tsap lot buxa, ma iaa na tsap dokdok.

³¹ "Iwaa ta xaal tile balalangit a lot buxa ngen no inaman se araraa. Ma saa ia lalon abala balan pula, ia in tala lapula ma ga papaare taman no maarang in lapula. Iwaa xa ta xaal balalangit, a lot buxa ngen no inaman se araraa.

³² A papaare leng taman no maarang ta se lasi ma ta se alongen, oro a xap xa na taltaalnge sin xan no papaare leng.

³³ Ma saa ia ta taltaalnge sin abia papaare leng, asen we xan totore Moroaa asuk so.

³⁴ Iwaa xa Moroaa ta tulen, ngali paare taman xan totore, amuina Moroaa a se tali Nantanuaan biao ta xap xa xapkap ina.

³⁵ Mom a titii buxaai Xan Tsi ma ga se tali no mat maarang araraa papan no liman.☆

³⁶ Saa ia ta taltaalnge sin Xan Tsi a se adi tino laaliu, oro saa ia ta palolii Xan Tsi, naba xap adi tino laaliu, amuina xan minagaa Moroaa a manman papan ia."

4

Iesu ma aina in Samaria

¹ No Paarasi di alongen we xuduxudu ina no tsi asasing di xaalame sangan Iesu ma ga axadaani xuduxudu ina di ngen Jon.

² (Oro Iesu tsaa a xap axadaani no inaman, oro xan no tsi asasing mu di axadaani di.)

³ Biaa Orong ta alongen abala totore, a tapaas poroklii xolot Judaia ma ga mula laa Galili,

⁴ sin abia xan ines naba es tsiga tsaa nan xolot Samaria.

⁵ Di eses laa lalon sal, ma di ga laa tsap lalon inaman laba Sikar lalon xolot Samaria. Biaa xobel atataaen abia pu pula, ila Jakop tii setauan tali tsaa sin xan tsi Josep.

⁶ Ma xan matandaan Jakop a manman atia. Iesu a se pelmet sin ta eses ma ga xale iaawis atia sangan matandaan, ma a se sangaul ma ga laa alua ina aua nale.

⁷ Ma iexa aina in Samaria a xaalame ngali le ut. Iesu a lasi aia aina ta ut ma ga ningi, “Ben tali xa pu daan.”

⁸ Xan no tsi asasing di se laa lalon inaman laba ngali uul luxaal.

⁹ Iwaa aina Samaria ga paare ngali ia, “Ngalisa u ta ningi iaa ngali xa pu daan, amuina iu Jiu, o iaa aina in Samaria?” (Amuina no Jiu ma no Samaria di xap enane axaau.)

¹⁰ Ma Iesu ga xisi ia, “Nawe iu nii nen xilalaa xan tinabel Morooa ma saa ia ta ningi iu ngali xa pu daan, u nii ningi ma nii se tali sin iu daan ina tino.”

¹¹ Iwaa aina a paare, “Orong, a xap num xa sobuk ngali ut, o tum aririi buxa. O itaa iu ba adi abia daan ina tino?

¹² Ila Jakop, nagiem iaaiaa a tali abala tum sin giem, ma ia mii xan no tsi ma xadi no xadek et, di tii nunun sin. Nangaam paare we, iu lot buxa ngen Jakop?”

¹³ Ma Iesu a xisi, “No saa biala di ta nun sin abala daan di ba marua bula ngali nun,

¹⁴ oro saa ia ta nun sin abia daan iaa ba ta tali sin, naba xap marua bula. Daan iaa ba ta tali sin, naba malen keke ta lo wetwet taman abia daan ina tino laaliu.”

¹⁵ Iwaa aina ga asaaiti ia, “Orong, u na tali abala daan ngali iaa ba xap marua bula, ma ngali iaa ba xap xaal palpalaa bula ngali le ut atala!”

¹⁶ Ga paare sin ia, “U na laa ilei num maxis ma u na mula xaalame!”

¹⁷ Ga xisi, “A xap nugu xa maxis.”

Ma Iesu ga asaaiti ia, “A tutiik abia iu ta paare we a xap num xa maxis

¹⁸ amuina, iu tii se maxis sin a lima no taamat, ma iwaa taamat u ta manman mii a xap num maxis so. Biala totore iu ta asaaiti iaa taman a so.”

¹⁹ Iwaa aina a paare sin, “Orong, iaa nen xilalaa we iu propet.

²⁰ Nagiem no iaaiaa no Samaria di xaa langaari laa sin Moroaa papan abala buk. Oro gim no Jiu, gim we Jerusalem tsaa xobel so ngali gita ba langaari laa sin ia.”

²¹ Iesu a paare leng, “Aina, u na taltaalnge sin nugu no totore. Leng biala naba ta xaalame ma gim ba langaari laa sin Mom a xap papan abala buk o tile Jerusalem bula.

²² Gim no Samaria gim langaari sin sawe gim ta xap atii; oro giem no Jiu giem langaari sin sawe giem ta atii, amuina atotoaa axaal sin no Jiu.

²³ Leng biao naba xaalame ma bala se tsap, biao no unlanglangaari so di ba langaari laa sin Mom lalon nantanua ma soina. Biao no mat laxen unlanglangaari, Mom ta tsaltsalei di.

²⁴ Morooa ia nantanua. Ma xan no unlanglangaari di na langaari laa sin lalon nantanua ma soina."

²⁵ Iwaa aina a paare sin, "Iaa atii iwaa Mesaia naba xaalame, iwaa di ta putsangi Karisito, biao naba ta tsap naba papaare alengi no mat maarang araraa sin gita."

²⁶ Ma Iesu ga paare leng, "Iaa mu, iwaa Mesaia iu ta papaare mii."

No tsi asasing di se mula

²⁷ Talaawaa xan no tsi asasing di se mula sin iil luxaal ma di ga lasi ta papaare mii iexa aina ma di ga suk tunga buxa. Oro a xap xa na atsuru, "Tu saan ngalisa?" o "Ngalisa iu ta papaare mii aia aina?"

²⁸ Ma iwaa aina a poroklii xan sobuk daan atia ma ga mula laa nan inaman laba ga asaaiti no inaman weaatalaa,

²⁹ "Gim xaalame gim na le lasi iexa taamat, asaaiti iaa taman no mat namaang iaa tii xoxosaraa no. Ia Karisito mu?"

³⁰ Di papaalii inaman laba ma di ga lo laalaa ngali lasi Iesu.

³¹ Talaawaa xan no tsi asasing di suk asaaiti ia, "Rabai, angen!"

³² Oro ga xisi di, “Nugu luxaal ngali angen gim xap atii no.”

³³ Ma xan no tsi asasing di ga etsura engen di tsaa, “Male xa a se le tabali?”

³⁴ Ma Iesu ga asaaiti di, “Nugu luxaal a weaatala, iaa na amusili xan sirsiir Iwaa ta tulen iaa, ma ngali araraai abia xan tinaxaa ta tali sin iaa.

³⁵ Gim xaa paare we, ‘Nawe no uleng a se et, o uma na maatkel maaba.’ Oro iaa asaaiti gim, gim na tsaleli no matan gim ma gim na lasi no uma ta se maatkel ngali tatat!

³⁶ Ma talaawaa, Iwaa untatat uma a se adi xan iliil axaau oro talaawaa a tatei uma ngali laa sin tino laaliu ngalibi iwaa unsoksok uma ma iwaa untatat uma delu ba arie taton.

³⁷ Balawaa totore aso: ‘Xa a soxaa uma, o iexa a tatei uma.’

³⁸ Iaa tulen gim ngali gim ba laa tatei sawe gim tii xap soxaa. Biexaal di se xosaraa xariin tinaxaa, o gim se laa ngali tatei abia tubudaan ina xadi tinaxaa.”

Xuduxudu ina no Samaria di taltaalnge

³⁹ Xuduxudu ina no Samaria lalon inaman laba di tii taltaalnge sin ia amuina sin xan papaare leng iwaa aina, “Tii asaaiti iaa taman no maarang araraa iaa tii xosaraa.”

⁴⁰ Ma biala no Samaria di tii xaalame sangan ia, di tii ga ningi ngali na ben manman mii di. O tii ga manman mii di no leng alua.

⁴¹ Ma amuina sin xan no totore, xuduxudu ina di bula di tii tsap no untalitaalnge.

⁴² Di ga asaaiti iwaa aina, “Giem tii taltaalnge setauan, amuina abia no totore iu ta asaaiti giem taman, o talaawaa giem alongen ma giem se atii we aso, ia untino so ina xolkolmoxo ina inaman.”

Iesu atoa xan tsi iexa lalaamua ina no unmakmaxil

⁴³ No leng alua a se liu o Iesu ga tapaas papaalii Samaria o ga laa Galili mii xan no tsi asasing.

⁴⁴ Ma Iesu tii ga paare leng weaatalaa, “No inaman di xap manglen no propet lalon xan inaman labalaba tsaa.”☆

⁴⁵ Biaa di ta le tsap Galili, o no inaman di ga suei atatoni ia amuina, di tii se lasi no maarang araraa ta xosaraa tia Jerusalem sin Luxaal ina Esliwaa amuina di tii manman tia bula.☆

⁴⁶ Ma ga sebula tsap lalon xobel Kaana ina Galili, lalon abia uk xobel Iesu tii putsidaan laa sin waain. Iexa lalaamua ina no unmakmaxil ia tia, xan tsi a maramase tia Kaperanaam.☆

⁴⁷ Biaa ilawaa taamat tii alongmen we Iesu a se tsap Galili xaal Judaia, a laa sangan ma ga ningi awatwati ngali xaalame Kaperanaam ngali atoa xan tsi amuina a se atat ngali met.

⁴⁸ Iesu ga asaaiti ia, “Gim ba xap taltaalnge nawe gim xap lasi no axixila xoror.”

⁴⁹ Ma iwaa lalaamua in no unmakmaxil ga xisi, “Orong, gita laa! Nugu tsi naba soro met!”

⁵⁰ Ma Iesu ga xisi, “U na laa. Num tsi naba tino.”

Ma iwaa taamat a taltaalnge sin xan totore Iesu ma ga laa.

☆ 4:44 4:44 Met 13:57; Mak 6:4; Luk 4:24 ☆ 4:45 4:45 Jon 2:23

☆ 4:46 4:46 Jon 2:1-11

⁵¹ Biaa ta eses tsaa lalon sal laa, xan no untutule di ga sabasue taman inesaait, "Num tsi a se tino!"

⁵² Ma ga atsuraa di, sen aua xan tsi ta saanen axaautsi. O di ga xisi, "No isuaan a sebula madil torongonol lasiaat sin nan axuuk ina matanios."

⁵³ Mil xan mom aia tsi a se adodomi we biaa mu aua tsaa Iesu ta se asaaiti we, "Num tsi naba tino." O iwaa taamat mii xan matenaanua araraa di ga taltaalnge sin Iesu.

⁵⁴ Balawaa nanaalua ina xan no axixila xoror Iesu ta xosaraa mulina ta xaal Judaia ga laa Galili.

5

Iesu atoa taamat in Betasaida

¹ Mulina abala no maarang, Iesu a xaale lapalaa Jerusalem ngali xadi luxaal no Jiu.

² Tia Jerusalem atataaen Matenmat ina no Sipsip, biexa pu daan ulis biaa, sin totore Ibru di putsangi Betasaida, o ulti abia daan, no baul alima ngali arare.

³ Sin abia no xolot arare, xuduxudu ina no inaman di ta maramase, di xaa pulpulaai atia, no matababa, no xadek tsaxa mii no isua met.*

⁵ Iexa taamat tii xap eses sin no sangaul a tuul ma ga laa paasaatuul ina no miet.

⁶ Biaa Iesu ta lasi ta matmatuul tii suk atii, tii manman taman abia minet xapkabaar tsaa, ga atsuraa ia, "U saan ngali u ba tuo?"

* **5:3 5:3** Biexaa inaatel di aturung todomien - *Di liliis ngali daan naba giis, biexaa leng xan angelo Orong a xaa tsuul xaalame lapula ngali agiisi daan.* ⁴ *Iwaa nanaaxuuk ina maramase a pis tsiga lalon daan, mil sin ta atiltsoli ngali giis, di ba suk toaa sin no mat laxen minet.*

⁷ Iwaa taamat tii xap eses a xisi, “Orong, a xap xa ngali tiltsomi iaa ngali rik laa lalon pu daan ulis nawe daan agiis. Biaa nawe iaa laa, biexaal di se xaa laamuangen iaa.”

⁸ Iesu ga asaaiti, “Tapaas! Adi num xapat ma u na eses.”

⁹ Tiwaa tsaa taamat asuk tuo; a adi xan xapat ma ga eses.

Balawaa maarang tii tsap sin Saabat,

¹⁰ ma no Jiu di ga paare ngali aia taamat Iesu tii atoaa, “Talaawaa leng Saabat, lo a paare we, a xap tutiik ngali u ba atsaxei num xapat.”

¹¹ Oro a xisi, “Iwaa taamat ta atoaa iaa a we, ‘Adi num xapat ma u na eses.’”

¹² Ma di ga tiiriki, “Sen taamat aia, ta asaaiti iu ngali adi num xapat ma u na eses?”

¹³ Iwaa taamat ta se tuo a xap atii saa taamat, amuina Iesu a se tsiga lalon abia xariin malep tia ga se laa.

¹⁴ Mil Iesu ga se tatanginai lalon Xan Anua Morooa ga asaaiti, “Lasi, u se axaa. Nangaam xosaraa bula namaang tsaxa o xa maarang tsaxa buxa naba soro tsap susum.”

¹⁵ Iwaa taamat ga laa asaaiti no Jiu we, “Ilaa Iesu mu aia ta atoaa iaa.”

Xan Tsi Morooa ilaa Iesu

¹⁶ Amuina Iesu ta xosaraa abia no maarang sin leng Saabat, no Jiu di ga suk tali mamaet sin ia.

¹⁷ Iesu asaaiti di, “Nugu mom a tigiri taktaxaa sin no leng araraa ma ga le pupua atalaa ma iaa bula iaa taktaxaa tsaa.”

¹⁸ Sin abala muina no Jiu di xonon ngali tsaapi ia, a xap sin ta laxei leng Saabat mu oro amuina,

ta putsangi Moroaa xan mom tsaa, ma ga xosaraa malen arie pupua mii Moroaa.

¹⁹ Iesu a xisi di, “Iaa asaaiti gim taman so, xan Tsi naba xap pupua ngali xosaraa xa maarang xasinge; a pupua mu ngali xosaraa no maarang ta lasi xan Mom ta xosaraa. No maarang Mom ta xosaraa, xan Tsi bula naba xosaraa.

²⁰ Mom a titii buxaai xan tsi ma ga asen sin ia no maarang araraa ta xosaraa. Iou, gim ba suk olol buxa sin no maarang naba ta asen sin ia no maarang ta lot buxa ngen abala no.

²¹ A malen mu Mom ta atapaasi no minet ma ga tali tino sin di, biaabi xan Tsi ga tali tino sin no saa ta taton ngali tali sin di.

²² Papan abia Mom naba xap ininte sin xa, oro a taalnge tali abia no ininte araraa sin xan Tsi.

²³ Ngalibi no inaman araraa, di ba manglen xan Tsi malen mu di ta manglen Mom. Iwaa ta xap manglen xan Tsi a xap manglen bula Mom, iwaa ta tulen ia.

²⁴ “Iaa asaaiti gim taman so, saa ia ta alongen nugu totore ma ga taltaalnge sin ia, iwaa ta tulen iaa, a se adi tino laaliu ma Mom naba xap atuti ia, a se poroklii minet ma ga se adi tino.

²⁵ Iaa asaaiti gim taman so, leng naba xaalame ma a se tsap, no inaman di ta met, di ba alongmen inan Xan Tsi Moroaa o biaa di ta longmien di ba tino.

²⁶ Amuina Mom ta ie tino lalon ia tsaa, ma ga se tali sin xan Tsi, tino lalon ia tsaa.

²⁷ Ma ga se tali banam sin ia ngali ininte amuina ia Xan Tsi Taamat.

28 “Gim nangaam olol sin abala, leng biala naba xaalame biala di araraa lalon io di ba alongmen xan inan

29 ma di na tsuul, o biala di, di ta xosaraa namaang axaau di ba tapaas mula ngali adi tino, o biala di ta xosaraa namaang morokon di ba tapaas mula ngali til lalon ininte.

30 Iaa xasinge iaa xap pupua ngali xosaraa xawas. Iaa ininte mu malen iaa ta alongmen sin nugu Mom, ma nugu ininte asuk tutiik, amuina iaa xap saan ngali atatoni iaa tsaa, oro ia iwaa ta tulen iaa.

No papaare leng taman Iesu

31 “Nawe iaa papaare leng taman iaa tsaa biala nugu papaare a xap so.

32 Oro xa xaatsap a papaare leng ngali iaa, ma iaa atii biala xan papaare leng taman iaa, aso.

33 “Gim tulen biexaa ngutsu laa sin Jon ma ga se papaare leng taman iaa sin soina.☆

34 Iaa xap sirawaa abala papaare leng xadi no inaman lalon abala balan pula. Oro iaa paare taman ngali gim ba tuo.

35 Jon tii malen aia rarar ta rar ma ga tsila, ma gim ga axilangi ngali taton mu sin pu xolot ina leng sin xan laleng.

36 “Iaa ie papaare leng biala ta lot buxa ngen xan no Jon. Biala no tinaxaa so Mom ta tali sin iaa ngali araraai ma balawaa iaa ta xosaraa a paare leng we, Mom a tulen iaa.

☆ 5:33 5:33 Jon 1:19-27; 3:27-30

³⁷ Ma Mom tsaa ta tulen iaa, a se paare leng tsaa taman iaa. Gim tii suk xap mager longmien inan ma lasi no matan.✠

³⁸ Ma xan totore a xap manngi gim amuina gim xap taltaalnge sin iwaa ta tulen iaa.

³⁹ Gim no Jiu gim tigiri tsaltsalei xan no Inaatel Pat amuina gim adodo sin no lo ngali adi tino laaliu. Balawaa no Inaatel Pat a paare leng taman iaa.

⁴⁰ Oro gim ga xap siir tsaa ngali xaalame sin iaa ngali gim ba ie tino.

⁴¹ “Iaa xap tsatsel ngali xadi no paipa’ii no inaman.

⁴² Oro iaa atii gim. Iaa atii we, gim xap ie titii sin Morooa lalon nagim no butsa.

⁴³ Iaa se xaalame sin iesan nugu Mom, ma gim ga xap sirawaa iaa. Oro nawe xa xaatsap a xaalame sin iesan tsaa gim ba sirawaa ia.

⁴⁴ Iaa suk xap olol gim ta xap pupua ngali taltaalnge amuina gim manglen gim xuxuuk tsaa, oro gim xap tsalei abia mangmangle xa ta xaal sin iwaa Morooa ta xuuk mu.

⁴⁵ “Gim nangaam adodo we iaa ba atutali gim laamuaan Mom. Iwaa xa ta atutali gim lalon totore ilaa Moses iwaa gim ta se taalnge sin ia.

⁴⁶ Nawe gim se taltaalnge sin Moses, gim nii taltaalnge sin iaa bula, amuina tii se atatal taman iaa.

⁴⁷ Oro amuina gim ta xap taltaalnge sin sawe Moses tii atalaa biaabi gim ba sen taltaalnge we sin samaarang iaa ta paare taman?”

✠ 5:37 5:37 Met 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22

6

*Iesu a tabali no tausen a lima ina taamat
(Metiu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)*

¹ Mulina abala no maarang, Iesu atabaxi laman laa xuen sin biexa papel ina laman Galili (biaa laman Taiberias),

² o xariin malep ina inaman di ga amusili amuina di lasi no axixila xoror biao ta xosaraa sin no inaman di ta maramase.

³ Mil Iesu a laa papan gelgel ina buk ma ga manman mii xan no tsi asasing.

⁴ Xadi Luxaal ina Esliwaa no Jiu a se atat.

⁵ Biao Iesu ta nanen laa ga lasi xaraxin malep di ta lo xaxaalame sangan ia, ga paare ngali Pilip, “Gita ba uul tsoki itaa ngali angen sin abala no inaman?”

⁶ A atsuraa mu ngali xonon ia, amuina a se atii sin ia tsaa sawe naba ta xosaraa.

⁷ Pilip tii xisi ia, “Iliil ina apaasaatuul no uleng ina tinaxaa a xap pupua ngali uuli xaa tsoki pupua ngali xuxuuk ina di naba ngani xa pu nap.”

⁸ Iexa ina xan no tsi asasing, ila Endru tura-masen Saimon Pita, a paare,

⁹ “Iexa tsi xulaau ila taman nen tsoki alima ma nen xoo alua, oro naba xap pupua ngali abala inaman di ta suk xudu.”

¹⁰ Iesu asaaiti di, “Gim na atsotsoi no inaman lapula.” No palis a se malisa sin abia xolot, o no taamat di ga tsotso pupua malen no tausen a lima.

¹¹ Mil Iesu adi no tsoki, ma ga putsangi axaau sin Morooa ma ga tabali abia di ta tsotso ma a xosaraa weaatia sin no xoo ma ga suk buxa ngen sawe di ta saan ngali.

¹² Biaa di ta se maas, ga asaaiti xan no tsi asasing, “Gim axumuli abia no pu ngaalngaal ina luxaal di ta papaalii. Gim nangaam tsaalen luxaal.”

¹³ Ma di ga axumuli abia no pu ngaalngaal ma di ga tuali auusi no tep ta sangaul axuuk ma ga laa lua.

¹⁴ Mil biaa no inaman di tii se lasi abia axixila Iesu ta xosaraa, di ga paare, “Asuk so ilawaa se Propet naba ta xaalame sin abala xolkolmoxo ina inaman.”

¹⁵ Iesu a se atii we di xaalame ngali atuaai ia ngali naba tsap king. A papaalii di sebula ma ga laa papan buk xasinge.

Iesu a eses papan daan

(Metiu 14:22-33; Mak 6:45-52)

¹⁶ Biaa ta se nale bingbing, xan no tsi asasing di ga laa lapula sangan daan ulis,

¹⁷ di en papan mono ngali laa sin biexa papel ina daan ulis Kaperanaam. A se bing o Iesu ga xap mager le tsomi di.

¹⁸ Xaraxin maal watwat amaalen daan ulis ma ga epurutsaee.

¹⁹ Mil di ta se alusa laa palpalaal malen alima o apaasxuk ina kilomita, di tii ga lasi Iesu ta es xaalame sangan mono papan daan ulis di ga suk mataa buxa.

²⁰ Iesu ga asaaiti di, “Gim nangaam mataa, laa mu.”

²¹ Mil di ga se sirawaa ia ngali giwaa laa papan mono, o sauna mu, mono a se atal xuen sin abia xolot di ta laa tia.

²² Leng papan biaa malep di ta manman sin biexa papel xuen ina daan ulis, di se atii we mono

axuuk mu abia ta manman atia, o Iesu tii xap laa mii xan no tsi asasing, oro di tii laa xasinge.

²³ Mil biexaa mono in Taiberias di le tsap xuen sangan abia xolot no inaman di ta ngani araraai tsoki mil sin Orong ta se putsangi axaau.

²⁴ Biaa malep di se atii we Iesu ma xan no tsi asasing di xap manman atia, di xaa papan abia no mono di ga laa Kaperanaam ngali tsalei Iesu.

Iesu ia tsoki ina tino

²⁵ Biaa no inaman di ta tatanginai Iesu talaa xaatalaa ina daan ulis ma di ga atsuraa, “Rabai, Iu tsap atala langisa?”

²⁶ Iesu a xisi di, “Iaa asaaiti gim taman so, gim lo nanen ngali iaa, a xap muina gim ta lasi no axixila xoror oro amuina gim ngani no tsoki ma gim ga se maas.

²⁷ Gim nangaam taxaa ngali luxaal biaa naba ta tsaxa, oro gim na taxaa ngali luxaal biaa ta manman ngali tino laaliu. Biaa luxaal xan Tsi Taamat naba ta tali sin gim, amuina Moroaa, iwaa Mom, a se buri ia.”

²⁸ Mil di ga atsuraa ia, “Giem ba xosaraa sa ngali giem ba xosaraa xan no tinaxaa Moroaa biaa ta saan ngali?”

²⁹ Iesu a xisi di, “Xan tinaxaa Moroaa abala: gim na taltaalnge sin iwaa xa tii tulen.”

³⁰ Biaabi di ga atsuraa, “Sen mat axixila xoror u ba xosaraa ngali giem ba lasi ma giem na taltaalnge sin iu? U ba suk xosaraa sa so?”

³¹ Nagiem no iaaiiaa tii laamua di tii ngani manaa lalon xobel biil; malen inaatel ta paare: *'A tali tsoki in balalangit sin di ngali ngani.'*"☆

³² Iesu a paare, "Iaa asaaiti taman so, a xap Moses aia ta tali tsoki xaal balalangit sin gim oro nugu Mom a tali abia tsoki so, ta xaal balalangit.

³³ Amuina xan tsoki Morooa axaal balalangit ma a tali tino sin abala xolkolmoxo ina inaman."

³⁴ Di ga paare, "Orong, talaawaa u na tigiri tali abala tsoki sin giem."

³⁵ Iesu ga paare leng sin di, "Iaa biaa tsoki ina tino. Saa ia ta xaalame sin iaa naba xap bula itol, ma saa ia ta taltaalnge sin iaa naba xap bula marua.

³⁶ Oro malen iaa se asaaiti gim, ma gim se lasi iaa, oro gim xap taltaalnge tsaa.

³⁷ No inaman araraa, Mom a se tali sin iaa, di ba xaalame sin iaa, o saa ia ta xaalame sangan iaa, iaa ba xap saali.

³⁸ Amuina iaa tii xaal balalangit xaalame lapula a xap ngali taxaawiti nugu sirsiir oro ngali taxaawiti xan sirsiir iwaa ta tulen iaa.

³⁹ Balawaa xan sirsiir aia, ta tulen iaa, biaa iaa na xap xosorlii xa ina abala no inaman araraa ta se tali sin iaa, oro iaa ba atapaasi di araraa mula sin tino sin xapkap ina no leng araraa.

⁴⁰ Amuina xan sirsiir nugu Mom aweaatalaa, biaa di araraa di ta nanen sin xan Tsi ma di ga taltaalnge sin ia di ba adi tino laaliu, ma iaa ba atapaasi di sin xapkap ina no leng araraa."

☆ **6:31 6:31** Exo 16:4; Nem 9:15; Saam 78:24-25

⁴¹ Sin abala xan no totore Iesu, no Jiu di ga burburik amuina ta paare, “Iaa tsoki in balalangit ta xaalame lapula.”

⁴² Di atsuru, “Ilawaa taamat Iesu xan tsi Josep mu? Giem atii xan mom ma nagaa. Asen parawe ga paare, ‘Iaa xaal balalangit xaalame lapula?’”

⁴³ Iesu a xisi, “Gim nangaam ngurnguruk labatina gim tsaa.

⁴⁴ A xap xa na pupua ngali xaalame sin iaa, oro Mom tsaa iwaa ta tulen iaa naba tataii ia, ma iaa ba atapaasi ia laa sin tino sin xapkap ina no leng araraa.

⁴⁵ Di tii se atalaa lalon xadi Buk no Propet: *‘Morooa naba tali asasing sin no inaman araraa.’* ☆ Gim araraa, biao gim ta lolong sin Mom ma adi asasing sin ia, gim xaalame sangaaga.

⁴⁶ A xap xa na se lasi Mom, oro iwaa mu ta xaal sin Morooa, iwaa mu xa ta se lasi Mom.

⁴⁷ Iaa asaaiti gim taman so, iwaa xa ta taltaal-nge naba adi tino laaliu.

⁴⁸ Iaa, iwaa tsoki ina tino.

⁴⁹ Nagim no iaaiiaa tii laamua di tii ngani manaa lalon xobel biil, oro di tii ga met tsaa.

⁵⁰ Oro balawaa tsoki ta xaalame lapula xaal balalangit, biao xa taamat naba ta ngani ma naba xap met.

⁵¹ Iaa biao tsoki ina tino, tii xaalame lapula xaal balalangit. Nawe xa angen sin abala tsoki, naba tino laaliu. Balawaa tsoki biao nugu pines, biao iaa ba ta tali ngalibi xolkolmoxo ina inaman di ba tino.”

⁵² Mil no Jiu di engangaae labatina di tsaa, “Asen parawe ilawaa taamat ta pupua ngali tali xan pines sin gita ngali ngani?”

⁵³ Iesu ga asaaiti di, “Iaa asaaiti gim taman so, nawe gim xap ngani xan pines xan Tsi Taamat ma nunngi xan dal, naba xap xa tino sin gim.

⁵⁴ Saa ia ta angen sin nugu pines ma ga nun sin nugu dal a ie tino laaliu, ma iaa ba atapaasi, sin xapkap ina no leng araraa.

⁵⁵ Amuina nugu pines, luxaal so ma nugu dal, daan so ngali nun.

⁵⁶ Saa ia ta ngani nugu pines ma nunngi nugu dal a manman lologo ma iaa man lalon ia.

⁵⁷ Malen mu Mom iwaa ta tino, a tulen iaa ma iaa ga tino amuina sin Mom, ngalibi saa ia ta angangen sin iaa naba tino amuina sin iaa.

⁵⁸ Balawaa tsoki biaa ta xaalame lapula axaal balalangit. Nagim no iaaiaa di ngani manaa o mil di ga met, oro iwaa ta angen sin abala tsoki, naba tino laaliu.”

⁵⁹ Tii papaare taman abala biaa ta lo asasingan no inaman lalon anua sausawit Kaperanaam.

Xuduxudu ina no tsi asasing di poroklii Iesu

⁶⁰ Biaa di ta alongmen abala, xuduxudu ina no tsi asasing di paare we, “Balawaa asasing asuk lelep buxa, saa naba sirawaa?”

⁶¹ Aleng we, xan no tsi asasing di ngurnguruk ngali abala, Iesu ga paare sin di, “Balawaa no totore a alolbiri gim?

⁶² Gim ba wesa nawe gim ba lasi xan tsi taamat ta xaale lapalaa lalon abia xobel tii xaal tia?

⁶³ Nantanua a tali tino, pines a ies gomsaa. Balawaa no totore iaa ta paare taman sin gim a nantanua ma a ie tino.

⁶⁴ Oro biexaal ina gim, gim xap taltaalnge.” Amuina Iesu a se atii tsaa sin atiltsoli, saa ina di a xap taltaalnge ma saa naba babel tali sin no matenkorot.

⁶⁵ Ma ga lo papaare tsaa ga we, “Biaabi Iaa ga asaaiti gim, a xap xa naba pupua ngali xaalame sangaaga nawe Mom a xap tataii ia.”

⁶⁶ Amuina sin abala no maarang, o xuduxudu ina xan no tsi asasing di ga putsu di mula ma di ga xap amusili ia bula.

⁶⁷ Iesu atsuraa abia sangaul axuuk ma ga laa lua ina xan no tsi asasing, “O gim saan ngali laa bula?”

⁶⁸ Saimon Pita a xisi ia, “Orong, saa bula ia giem ba ta laa sangan? U ie totore ina tino laaliu.✧

⁶⁹ Giem taltaalnge ma giem atii we u pat, u xuuk sin Moroaa.”

⁷⁰ Mil Iesu ga xisi, “Iaa axilangi gim ta sangaul axuuk ma ga laa lua, aso? Oro iexa ina gim, ia maraanis.”

⁷¹ Iesu atii Judas, xan tsi Saimon Iskariot, iexa ina no sangaul axuuk ma ga laa lua ina xan no tsi asasing, naba ta babel tali ia.

7

Iesu a laa sin luxaal

¹ Mil Iesu ga se laa galil Galili, ngali man palaaen Judaia amuina no Jiu di liliisi ngali sas amantei.

✧ **6:68 6:68** Met 16:16; Mak 8:29; Luk 9:20

² Oro, biao Luxaal ina no Tebanikel xadi no Jiu a se atat.

³ Xan no turumasen Iesu di paare sin ia, “Iu na se tapaas atala ma iu na se laa Judaia ngalibi num no tsi asasing di ba lasi no axixila xoror u ta xosaraa no.

⁴ A xap xa iwaa ta saan ngali atsapngen iesan na xosaraa no mat maarang na xuxii amuina iu xosaraa abala no ngali asen iu tsaa lalon xolkolmoxo ina inaman.”

⁵ Amuina xan no turamassen di xap taltaalnge bula sin ia.

⁶ Biaabi Iesu ga asaaiti di, “Biao nugu leng axaau a xap mager tsap oro, sin gim no leng araraa axaau.

⁷ Xolkolmoxo naba xap ngutsulen gim oro a ngutsulen iaa amuina iaa paare leng we se-maarang iaa ta xosaraa, a morokon.

⁸ Gim laa sin abia luxaal. Iaa ba xap mager laa sin abia luxaal amuina ngali iaa, biao nugu leng axaau a xap mager tsap.”

⁹ A papaare araraa, tii suk manman tia Galili.

¹⁰ Mil sin xan no turamassen di tii se laa lapalaa sin luxaal, ia bula a laa, tii xap eses matan no inaman oro a es xuxii.

¹¹ Sin abia luxaal no Jiu di lo nanen ma di ga atsuru, “Inai se aia taamat?”

¹² Labatina no inaman di lo burburik taman ia, biexaal di paare, “Ia taamat axaau.”

O biexaal di xisi, di ga paare, “A xap apanaai no inaman.”

¹³ Oro a xap xa na paare laba taman ia amuina di mataatine no Jiu.

Iesu asasing sin luxaal

¹⁴ A se labatina luxaal, Iesu a laa tsiga lalon xolot ina Xan Anua Morooa ma ga atiltsoli asingan no inaman.

¹⁵ No Jiu di tunga ma di ga atsuru, “Ilawaa taamat asen sinaae we sin ta xap asasing?”

¹⁶ Iesu a xisi di, “Balawaa nugu asasing a xap nugu tsaa, a xaal sin iwaa ta tulen iaa.

¹⁷ Nawe xa axilangi ngali xosaraa xan sirsiir Morooa, naba tsal tatanginai nawe balawaa nugu asasing axaal sin Morooa o iaa paare mu taman nugu adodo tsaa.

¹⁸ Iwaa ta papaare mu taman xan adodo, a we di na pa’ii ia tsaa, oro iwaa ta taxaa ngali manglen aia xa ta tulen xalamengen, ia taamat so, amuina ia untutiik.

¹⁹ Moses tii tali lo sin gim. A xap xa lolobet ina gim na amusili abia lo. Ngalisa so gim ta saan ngali sas amantei iaa?”

²⁰ Biaa malep di xisi, “Salawa tsaxa atsigaii iu, saa wena sas amantei iu?”

²¹ Iesu a xisi di, “Iaa tii xosaraa biexa axixila xoror ta xuuk o gim araraa gim ga tunga.

²² Amuina Moses tii tali namaang ina xasau (Moses a xap atsapngen abala namaang, a xap, tii xaal tsaa sin nagiem iaaiia Abaram), gim axasau tsi sin Saabat.

²³ Nawe xa tsi a xasau sin Saabat, di xosaraa ngali amusili xan Lo Moses, ngali sa u ta magaa sin iaa ta atoaa taamat xiduul sin Saabat?”[☆]

²⁴ Gim nangaam ininte taman no matan gim mu, ma axaau gim na ininte taman namaang tutiik.

[☆] 7:23 7:23 Jon 5:9

Iesu ia Karisito

²⁵ Sin abia mu no maarang biexaa inaman in Jerusalem di atsuru, “Ilawaa mu taamat aila di ta xonon ngali sas amantei?”

²⁶ Ia mu a tigiri paare laba lalon no matan no inaman o di ga xap paare taman xa totore sin ia. Amanaa no unbanam ina Jiu di adodo we, aso maase ia mu Karisito.

²⁷ Oro, gita atii ilawaa taamat in itaa, oro biao Karisito naba ta xaalame a xap xa naba atii itaa axaal.”

²⁸ Iesu a lo xoxosaraa asasing tsaa lalon xolot ina Xan Anua Morooa ga paare lot we, “Iou, gim atii iaa ma gim atii itaa iaa xaal. Iaa xap xaalame atala sin nugu adodo tsaa, a xap, oro iwaa xa ta tulen iaa, ia mu aso. Gim xap atii ia,

²⁹ oro, iaa atii ia, amuina iaa xaal sin ia ma ga tulen iaa.”

³⁰ Di lo xonkonon ngali tsiili ia, oro ga xap xa na logotsi ia amuina xan leng a xap mager xaalame.

³¹ Oro xuduxudu ina abia malep di ga taltaal-nge tsaa sin ia, di ga paare, “Biao Karisito naba ta xaalame naba xosaraa xuduxudu ina no axixila xoror ngen aila taamat?”

³² No Paarasi di alongen abia malep di ta burburik taman abala no maarang amusili ia, o no lalaamua ina no unsausawit ma no Paarasi di ga tulen no unxoxo ina Xan Anua Morooa ngali tsiili ia.

³³ Iesu ga paare, “Iaa ba manman dokdok mu mii gim o mil iaa na laa sangan aia xa ta tulen iaa.

³⁴ Gim ba tsalei iaa, ma gim ba xap tatanginai iaa tsaa, ma biaa xolot iaa ba ta laa sin, gim xap pupua ngali xaalame sin.”

³⁵ No Jiu di ga epaare engen di, “Itaa naba laa aila taamat, ngali gita ba xap pupua ngali tatanginai ia? Manaa, naba laa lalon abia xolot, xida no inaman di ta man tamtsaare labatina no Grik, ma na asingan di?

³⁶ Sen muina abala ta we, ‘Gim ba tsatsel ngali iaa, o gim ba xap tatanginai iaa,’ ma ‘sen xolot iaa ba laa lalon gim ba xap pupua ngali xaalame sin?’”

³⁷ Sin abia xariin leng ma xapkap ina leng ina luxaal, Iesu a til ma ga paare laba ga we, “Nawe xa ia ta marua, na xaalame sangen iaa ngali le nun.

³⁸ Saa ia ta taltaalnge sin iaa, malen Inaatel Pat ta se paare; *‘No daan sal taman daan ina tino naba rue tsuul xaal sin ia.’*”☆

³⁹ Tii papaare taman Nantanua, biaa no saa di ta taltaalnge sin ia, di ba adi mil. Amuina Nantanua a xap mager xale lapalaa, ma Iesu a xap mager adi xan minaalam.

⁴⁰ Biexaa inaman lalon abia malep di ta alongmen ia ta paare, asuk so, “Ilawaa propet so.”

⁴¹ O biexaal di paare, “Ia Karisito.”

Ma biexaal tsaa, di atsura, “Karisito naba sen xaal Galili we?

⁴² Inaatel Pat a paare we, Karisito naba xaal sin xan matenbung Dewit, ma xaal Betliem, biaa inaman laba Dewit tii manman tia.”

⁴³ Biaa malep di suk tsekkirixi engen di, amuina sin Iesu.

⁴⁴ Biexaal ina di, di saan ngali tsiili ia, oro a xap xa na logotsi ia.

Xadi lalaamua no Jiu di xap muun taltaalnge

⁴⁵ Biaa no unxoxo ina Xan Anua Moroaa di ta se laa mula, o no lalaamua ina no unsausawit ma no Paarasi di ga atsuraa di, “Ngalisa gim ta xap giwaa ia xaalame?”

⁴⁶ No unxoxo di xisi, “A xap xa na paare malen aia taamat ta papaare!”

⁴⁷ No Paarasi di ga axaraati di, “Apanaai gim bula?”

⁴⁸ Xa lalaamua o xa Paarasi a taltaalnge sin ia bula?

⁴⁹ A xap! Biaa malep di xap atii lo, xoror tsaxa bia papan di.”

⁵⁰ Nikodimas, ☆ iwaa tii setauan laa sangan Iesu, ia ina abia no lalaamua ina no Jiu, ga paare,

⁵¹ “Sin xida lo, gita xap pupua ngali atuti xa nawe gita xap mager alongen ia, ma tsaltatangine sen maarang ta se xosaraa.”

⁵² Di xisi ma di ga nen amagurusiki, “Iu bula in Galili? Nen puxen Inaatel Pat ngali u ba tatanginai we a xap xa propet na tsuul xaal Galili.”

Iesu adodolii xan namaang tsaxa aina

⁵³ Mil di xuxuuk, di se laa nan no tatan di.

8

¹ Oro biala Iesu tii laa papan Buk Olip.

² Lawaareng bingbing tsaa a sebula mula xaalame lalon xolot ina Xan Anua Moroaa. No

☆ 7:50 7:50 Jon 3:1-2

inaman araraa di ga ulti ia ma ga tsotso lapula ma ga taal asasing sin di.

³ No unaasasing ina lo ma no Paarasi di gii xalamengen iexa aina di ta tsiili ta matul mii taamat ta xap xan maxis. Di ga atilngi laamuaan di.

⁴ Di ga asaaiti Iesu, “Unaasasing, ilawaa aina giem tsiili ta matul mii taamat ta xap xan maxis.

⁵ Lalon abala xan no lo Moses, a paare watwat ngali gita na pidi aia mat laxen aina taman no xaat pupua sin ta met. Iu ba paare we sa?”

⁶ Di paare weaatalaa ngali atsina ia, ngalibi di ba pupua ngali atutali xa totore sin ia.

Iesu ga tudu ma ga atatal taman xan kakaalis papan pula.

⁷ Biaa di ta lo atsutsuraa ia, a tapaas ma ga asaaiti di, “Nawe saa ia ina gim, ta xap xaka namaang tsaxa, papaalii na setauan lii xa xaat sin ia.”

⁸ Ma ga sebula tudu ma ga atatal papan pula.

⁹ Biaa di ta alongmen abala, di suk exatsep xuxuuk, no maas setauan, pupua sin Iesu xasinge mii aina ta lo tiltil tsaa.

¹⁰ Iesu a tapaas ga atsuraa ia, “Aina, inabise di? Tii xap xa na atuti iu?”

¹¹ Aina ga paare, “Orong, a xap xa.”

O Iesu ga paare, “Iaa ba xap atuti iu. U na se laa, o talaawaa nangaam xosaraa xa namaang tsaxa bula.”

Xan papaare leng Iesu aso

¹² Iesu ga sebula asaaiti no inaman, “Iaa, iaa laleng ina abala xolkolmoxo ina no inaman. Saa

ia ta amusili iaa naba xap eses lalon lodo, a xap, naba ie laleng ina tino.”☆

¹³ No Paarasi di ga tubusen ia, “Iu lo papaare leng taman iu tsaa, o biao num papaare leng a xap so.”☆

¹⁴ Iesu ga xisi di, “O nawe iaa papaare leng taman iaa tsaa, nugu papaare leng aso, amuina iaa atii, itaa iaa xaal ma itaa iaa ba laa. Oro gim xap atii, itaa iaa xaal o iaa ba laa itaa.

¹⁵ Gim ininte sin sawe gim ta lasi, oro iaa xap ininte sin xa.

¹⁶ Oro nawe iaa ininte, nugu no adodo aso amuina a xap iaa xasinge. Iaa til mii Mom iwaa ta tulen iaa.

¹⁷ Lalon nagim lo tsaa di tii atalaa we, papaare leng ina no taamat ta lua aso.

¹⁸ Iaa tsaa iaa paare leng taman iaa tsaa, iexa nugu xa tiltsoxoti iwaa Mom, iwaa ta tulen iaa.”

¹⁹ Ma di ga tiirik apopogoroi, “Inaai num Mom?”

Iesu a xisi, “Gim xap atii iaa ma nugu Mom. Nawe gim nii atii iaa gim ba atii nugu Mom bula.”

²⁰ A paare taman abala totore sin ta asingan no inaman lalon xolot ina Xan Anua Morooa sangan abia xolot ina atuturung tinabel, oro a xap xa na tsiili ia amuina xan aua a xap mager tsap.

²¹ Iesu a sebula paare sin di, “Iaa ba se laa o gim ba nanen ngali iaa ma gim ba met taman nagim no namaang tsaxa. Itaa iaa ba ta laa, gim ba xap pupua ngali xaalame.”

²² Balawaa a xosaraa no Jiu di ga atsuraa di tsaa, “Naba sas amantei ia tsaa? Biaabi ga

paare, 'Itaa iaa ba ta laa gim ba xap pupua ngali xaalame.'

²³ Oro a lo papaare tsaa, "Gim in atala lapula, o iaa in lapalaa. Gim ina abala xolkolmoxo ina inaman, iaa xap ina abala xolkolmoxo.

²⁴ Iaa tii asaaiti gim we, gim ba met lalon nagim no namaang tsaxa ma nawe gim ba xap taltaalnge we iaa iwaa Karisito, gim ba suk met sin nagim no namaang tsaxa."

²⁵ Di atsuraa, "Saa iu?"

Iesu a xisi, "Biaa mu maarang iaa ta ben papaare taman.

²⁶ A xudu no maarang iaa ba ta paatina sin gim ma ngali ininte taman gim. Oro iwaa ta tulen iaa, asuk so ma senaara iaa ta longmien sin ia, iaa asaaiti xolkolmoxo ina inaman taman."

²⁷ Di xap leng we, tii se asaaiti di taman xan Mom.

²⁸ Biaabi Iesu ga paare, "Biaa gim ta alet laangen xan Tsi Taamat lapalaa, mil gim ba atii we, iaa Karisito ma iaa xap xosaraa xawas taman nugu adodo tsaa oro iaa papaare mu taman senaara Mom tsaa ta asingan iaa.

²⁹ Iwaa ta tulen iaa, ila mii iaa. A xap papaalii iaa xasinge. Amuina iaa tigiri xosaraa biaa no maarang ta atatoni ia."

³⁰ Ma sin abia xan no papaare, xuduxudu ina di, di aturungi xadi tinaalnge sin ia.

Xan no tsi Abaram

³¹ O Iesu ga paare sin abia no Jiu, di tii se taltaalnge sin ia. "Nawe gim taxaariti nugu no asasing, gim nugu no tsi asasing so.

³² Gim ba atii so ina, ma biaa so ina, naba aleiwaai gim.”

³³ Di xisi ia, “Giem xan no iaaiiaa Abaram, ma giem tii xap no untutule paina xa. U ba sen paare we, giem atii we giem leiwaa.”☆

³⁴ Iesu a xisi di, “Iaa asaaiti gim taman so ina, gim araraa xuxuuk gim ta xoxosaraa namaang tsaxa, gim xan no untutule namaang tsaxa.

³⁵ Untutule a xap ia so ina matenaanua, oro iwaa tsi ia ina matenaanua laaliu.

³⁶ Nawe tsi aleiwaai gim, gim ba suk leiwaa so.

³⁷ Iaa atixi gim, gim xan no iaaiiaa Abaram, oro gim se saage ngali sas amantei iaa, amuina gim xap adi nugu totore.

³⁸ Iaa paare taman sa nugu Mom ta se asen sin iaa, oro gim xosaraa sen maarang nagim mom ta asaaiti gim taman.”

³⁹ Di xisi ia, “Abaram nagiem mom.”

Iesu asaaiti, “Nawe gim xan no tsi so Abaram, gim ba xosaraa no uk tinaxaa biaa Abaram tii xoxosaraa no.

⁴⁰ Malen talaawaa gim lo nanen ngali iaa, ngali sas amantei iaa. Iaa iwaa ta se asaaiti gim taman soina biaa iaa ta alongmen sin Moroaa. Abaram tii xap xosaraa abala no maarang.

⁴¹ Gim lo xoxosaraa no maarang nagim Mom tsaa tii xoxosaraa.”

Di xiis atsaxati, “Giem xap no tsi in nan sal. Moroaa ia tsaa iwaa nagiem Mom.”

Xan no tsi Saatan

⁴² O Iesu ga asaaiti di, “Nawe Moroaa nagim Mom so, gim ba titii iaa, amuina iaa xaal sin

☆ **8:33 8:33** Met 3:9; Luk 3:8

Moroaa ma talaawaa iaa se tala. Iaa xap xaalame iaa tsaa, oro a tulen iaa.

⁴³ Ngalisa gim ga xap leng sin nugu totore iaa ta asaait taman? Amuina gim xap pupua ngali alongmen sawe iaa ta papaare taman.

⁴⁴ Gim xan no tsi nagim mom Saatan, ma gim amusili xan no namaang tsaxa nagim mom. Sin atiltsoli, ia tii unsasas xa ma ia undadare ma a xap xa so lalon ia. Biaa ta dare, a paare taman xan no mat laxen namaang tsaa, ia undadare ma ia mom ina no dalek.

⁴⁵ Iaa paare taman so, oro gim ga xap taltaalnge sin iaa.

⁴⁶ Saa ina gim a pupua ngali tulis asen we, iaa mangiel sin nugu namaang tsaxa? Ma nawe iaa tore so, ngalisa gim ta xap taltaalnge sin iaa?

⁴⁷ Saa ia ta xaal sin Moroaa, a xaa alongmen xan no totore Moroaa. Amuina gim ta xap alongmen iaa, gim xap xan Moroaa.”

Iesu a paare leng taman ia tsaa

⁴⁸ No Jiu di xisi atsaxati, “Giem paare so we, iu in Samaria, o salawa tsaxa aia ta manman lalon iu?”

⁴⁹ Iesu a xisi di, “Salawa tsaxa a xap manman lalon iaa. Iaa tigiri paipa’ii nugu Mom o gim xap xaa manglen iaa.

⁵⁰ Iaa xap tsatsel ngali minaalam, a xap, Moroaa ia ta tsatsel ngali, ma ia unininte.

⁵¹ Iaa asaaiti gim taman so, nawe xa a taxaariti nugu totore, naba suk xap met.”

⁵² No Jiu di tubusen ia, “Talaawaa giem atii salawa tsaxa atsigaii iu. Abaram ma no propet

di se met, o iu we nawe xa amusili num totore naba suk xap met.

⁵³ Iu lot buxa ngen nagiem mom Abaram? Tii se met, mii no propet. U we iu saa?"

⁵⁴ Iesu a xisi, "Nawe iaa aminaalami iaa tsaa, nugu minaalam naba suk maarang gomsaa. Nugu Mom iwaa gim ta paare we nagim Morooa, iwaa mu ta aminaalami iaa.

⁵⁵ Aso gim tii xap atii ia, iaa atii ia. Nawe iaa paare we iaa xap atii ia, iaa ba undadare malen gim; oro iaa atii ia ma iaa amusili xan totore.

⁵⁶ Num iaaiaa Abaram, a papaalam buxa ngali lasi nugu leng; tii se lasi ma ga suk taton."

⁵⁷ No Jiu di ga olol ma di paare, "Num no miet a xap mager no sangaul alima, o asen parawe we, u tii se lasi Abaram?"

⁵⁸ Iesu a xisi, "Iaa asaaiti gim taman so, setauan sin di tii taana Abaram, iaa mu."

⁵⁹ Ngali abia mu, di ga adi no xaat ngali pidi ia, oro Iesu ia tsaa ga xuxii, ga poroklii xolot ina Xan Anua Morooa.

9

Iesu atoa iexa taamat matababa

¹ Iesu a es laa, ga lasi iexa taamat matababa, xaal sin nagaa tii taxaana.

² Xan no tsi asasing di atsuraa ia, "Rabai, saa xosaraa namaang tsaxa, ilawaa taamat, o xan mom ma nagaa biaa di tii ga taxaanai ia, ga se matababa?"

³ Iesu a xisi, "A xap ilawaa taamat o xan mom o xan nagaa di xosaraa namaang tsaxa biaa ga

matababa, oro balawaa atsap ngali Moroaa naba asen xan tinaxaa lalon xan tino.

⁴ Sin abala ta leng tsaa gita na xosaraa xan no tinaxaa aia xa ta tulen iaa. Bing naba xaalame biaa naba xap xa na pupua ngali taxaa.

⁵ Biaa iaa ta manman lalon xolkolmoxo ina inaman, iaa tsaa abia laleng ina xolkolmoxo.”✧

⁶ Mil sin ta paare, Iesu a xamutsa papan pula, o ga xosaraa pixaa taman xan xamutsa ma ga patsaa papan no matan aia taamat.

⁷ A paare sin, “Laa guraii no mataam lalon pu daan ulis, Silom” (muina abala totore Silom tulen). Biaabi iwaa taamat ga laa guraii no matan, o ga mula ta se nanen.

⁸ No inaman di ta man atataaen ma biaa di ta lasi ta xaa ningning di atsura, “Ilawaa uk taamat amuila, ta xaa xale ningning was?”

⁹ Biexaal di we, “Ia mu.”

Biexaal di paare, “A xap, a mat malen ia.”

Oro ga asaait leng taman ia tsaa, weaatala, “Iaa mu.”

¹⁰ Di tiiriki, “Asen we, o no mataam ga tsalel?”

¹¹ A xisi ga we, “Iwaa taamat di putsangi Iesu a xosaraa pixaa ga patsaa papan no mataaga, o ga asaaiti iaa ngali laa guraii no mataaga lalon daan Silom. Biaabi iaa ga laa guraii no mataaga, o iaa ga se nanen.”

¹² Di atsuraa ia, “Inaai se aia taamat?”

A xisi, “Iaa xap atii.”

No Paarasi di tirei amusili abia atotoaa

¹³ Di gii laangen aia taamat matababa laa sangen no Paarasi.

¹⁴ Biaa leng Iesu ta xosaraa pixaa ma ga tsalali no matan aia taamat, tii Saabat.

¹⁵ Biaabi no Paarasi di ga atsuraa bula, asen parawe, o iu ga nanen. Iwaa taamat a xisi, “A patsaa pixaa papan no mataaga. O iaa ga laa gurarii no mataaga ma talaawaa iaa ga se nanen.”

¹⁶ Biexaal ina no Paarasi di we, “Ilawaa taamat a xap xaal sangan Moroaa sin sa, a xap amusili Saabat.”

Oro biexaal di atsuraa, “Asen parawe, o xa untsaxa, naba pupua ngali xosaraa no axixila xoror?” Biaabi di ga exatsep sin no xolot ta lua.

¹⁷ Mil di sebula putsii laa sangan aia taamat tii matababa, “Amuina tii tsalali no mataam, u ba paare wesa ngali ia?”

Iwaa taamat a xisi, “Ia propet.”

¹⁸ No Jiu di xap mager taltalnge we, ia tii matababa, o ga se nanen, pupua sin di ta tutule ngali xan mom ma nagaa aia taamat.

¹⁹ Di atsuraa, “Nugulu tsi aila? Ilawaa mu aila u ta we iu tii taxaana ta matababa? Asen parawe ga se nanen?”

²⁰ Delu xisi, “Gelu atii ia nagelulu tsi, o gelu atii ta matababa sin nagaa tii taxaana.

²¹ Oro malen a se nanen, o saa ia ta tsalali no matan, gelu xap atii. Atsuraa ia, a se lot, a pupua ngali asaaiti gim.”

²² Delu asaaiti taman abala, amuina delu mataatinai no Jiu sinna, di tii se xubatsi we, saa ia ta paare leng taman Iesu ia Karisito, di ba saali atsuulngi ia lalon anua sausawit.

²³ Biaabi xan mom ma nagaa, delu ga paare, “A se lot pupua, gim atsuraa ia.”

24 Ma di sebula ilei ngali aia taamat ta matababa ma di ga paare sin, “U na aminaalami Moroaa! Giem atii aia taamat ta atoa iu, ia untsaxa.”

25 A xisi, “Iaa xap atii, nawe ia untsaxa o a xap, was mu iaa ta atii; iaa tii matababa o talaawaa iaa se nanen.”

26 Di ga atsuraa ia, “Tii xosaraa sa sin iu? Asen tsalali wenangenai no mataam?”

27 A xisi, “Iaa se asaaiti gim tsaa, o gim ga xap lolong. Ngalisa so gim ta wena sebula alongmen? Gim wena tsap xan no tsi asasing, bula?”

28 Di ga tubusen weaatalaa, “Iu xan tsi asasing, oro giem xan no tsi asasing Moses.

29 Giem atii we Moroaa tii papaare sin Moses. Oro ngali aia taamat giem xap atii itaa axaal.”

30 Iwaa taamat a xisi, “Balawaa maarang asuk alolaa iaa buxa! Gim xap atii itaa axaal, oro atsalali no mataaga.

31 Gita atii Moroaa a xap xaa alongmen xadi no sausawit no untsaxa, a xap, a xaa alongmen xadi sausawit no untutiik, di ta amusili xan sirsiir.

32 Sin atiltsoli, a xap xa na alongmen xa taamat ta tsalali no matan xa di ta taxaana ta matababa.

33 Nawe ilawaa taamat a xap xan Moroaa naba xap pupua ngali xosaraa xawas.”

34 Sin abala di xisi, “Iu tii tsap lalon namaang tsaxa sin leng di tii taxaana iu, u xap pupua ngali asingan giem,” ma di ga tulen atsuulngi.

Tanua baba

35 Biaa Iesu ta alongmen we di se tulen atsuulngi lokobel, a tatanginai ia, ga paare, “U taltaalnge sin xan Tsi Taamat?”

³⁶ Iwaa taamat atsuru, “Orong, saa taamat aia? Asaaiti iaa ngalibi iaa ba taltaalnge sin ia.”

³⁷ Iesu a paare, “Iu se lasi ia, aso, ia mu iwaa xaa iu ta papaare mii talaawaa.”

³⁸ Mil iwaa taamat ga paare, “Orong, iaa taltaalnge,” ma ga langaari laa sin ia.

³⁹ Iesu ga paare, “Iaa xaalame lalon xolkol-moxo ina inaman ngali ininte sin di, ngalibi no matababa di ba nanen, o biao di, di ta nanen di ba tsap baba.”

⁴⁰ Biexaa Paarasi atataaen ia di alongen abala o di ga paare, “Sawe? O giem xap matababa.”

⁴¹ Iesu ga paare, “Nawe gim nii matababa gim nii xap ie namaang tsaxa. Oro biao gim ta we ‘giem nanen’ nagim namaang tsaxa a manman tsaa.”

10

Iaa untilaamamil axaau ina no sipsip

¹ “Iaa asaaiti gim taman so, iwaa taamat ta xap tsiga matenmat ina xobel sipsip o ga laxe papan barateng ia unpulapula.

² O saa ia ta tsiga matenmat, ia untilaamamil ina no sipsip.

³ Unxoxo ina matenmat, a xaa tsalali matenmat ngali ia, ma no sipsip di alongen xan inan. A ilei xan no sipsip tsaa taman no iesan di ma ga xaa tsuul laamuangen di.

⁴ Biao ta se atsuulngi abia xan no sipsip araraa tsaa, a xaa laamuangen di o di ga amusili ia amuina di long xilalaa inan.

⁵ Di ba xap amusili xa xaatsap, Oro di ba sol loxona aia xa, amuina di xap long xilalaa inan aia taamat xaatsap.”

⁶ Iesu a paare taman abala totore puapua, oro di xap leng sin sawe ta asaaiti di taman.

⁷ Biaabi Iesu ga sebula paare, “Iaa asaaiti gim taman so, iaa matenmat ina no sipsip.

⁸ Biaa di, di tii laamuangen iaa, di no unpulapula ma no unsasas, oro no sipsip di xap lolong sin di.

⁹ Iaa, iaa matenmat. Saa ia ta tsiga sin iaa naba tino, naba tsiga lalon matenmat ma na tsuul lokobel ma naba tsaltsalei no palis axaau.

¹⁰ Unpulapula a xaalame mu ngali pula, sas amantei ma xosor atsoti no maarang. Iaa, iaa xaalame ngali di ba ie tino, biaa ta usli.

¹¹ “Iaa untilaamamil axaau ina no sipsip. Untilaamamil axaau ina no sipsip naba met ngali xan no sipsip.

¹² Iwaa untinaxaa di ta uuli, a xap iwaa untilaamamil so ina no sipsip ma a xap tapkina abia no sipsip. Biaabi nawe a lasi xapunakok ta xaalame, naba sol poroklii no sipsip ma na suk sol loxono di. Mil xapunakok naba xalili di ma di na sol exatsep.

¹³ Iwaa untinaxaa a sol amuina di uuli mu ia, ma ga xap adodo buxa ngali no sipsip oro ngali ia mu.

¹⁴ “Iaa untilaamamil axaau ina no sipsip, iaa atii nugu no sipsip ma nugu no sipsip bula di atii iaa.✧

¹⁵ Malen mu Mom ta atii iaa, iaa bula iaa atii Mom ma iaa ga met ngali no sipsip.

¹⁶ Biexaal ina abala no sipsip di xap ina abala xobel sipsip. Iaa ba giwaa bula di. Di bula di ba long xilalaa inaaga o di ba tsap etudim malen xobel sipsip axuuk ma iaa ba tsap xadi untilaamamil.

¹⁷ Sin abia muina nugu Mom ga titii iaa amuina iaa tii met ma iaa ba sebula tapaas mula.

¹⁸ A xap xa naba saali nugu tino, oro iaa tali taman nugu sirsiir tsaa. Iaa ie banam ngali tali nugu tino ma banam ngali alet mulangenai. Balawaa totore watwat iaa tii adi sin nugu mom.”

¹⁹ Sin abala totore no Jiu di sebula xap ukbal.

²⁰ Xuduxudu ina di, di paare we, “No salawa di tsigaii ma ga paare tangtangabaa. Ngalisa gita na longmien ia?”

²¹ Oro biexaal di paare, “Biaa no totore a xap xan no aia taamat ta ie salawa tsaxa. Asen parawe gim ga we xa taamat ta ie salawa tsaxa a pupua ngali tsaleli matan xa matababa?”

No Jiu di xap muun taltaalnge

²² Tia Jerusalem, xariin Luxaal ngali Axilangi xan Anua Pat Morooa ta tsap uul, o biexa bula no leng ina madil.

²³ Iesu ga eses lalon xolot ina Xan Anua Morooa di putsangi xolot arare xan Solomon.

²⁴ O no Jiu di ga til ulti ia di ga tiirik, “Ngalisa iu ta aboiki giem? Nawe aso iu Karisito, asaait alengi giem.”

²⁵ Iesu a xisi di, “Iaa se asaaiti gim oro gim ga xap taltaalnge. No axixila xoror iaa ta xosaraa no sin iesan nugu Mom, a paare leng taman iaa.

²⁶ Oro gim ga xap taltaalnge amuina gim xap nugu no sipsip.

²⁷ Nugu no sipsip di xaa alongmen inaaga, iaa atii di; ma di tigiri xaa amusili iaa.

²⁸ Iaa tali tino laaliu sin di, ma di ba suk xap met, xa naba xap saali di lalon no limaaga.

²⁹ Nugu Mom iwaa ta tali di sin iaa, a lot buxa ngen no maarang araraa; a xap xa na pupua ngali saali di lalon no liman Mom.

³⁰ Iaa ma nugu Mom, gelu xuuk mu.”

³¹ No Jiu di adi no xaat sebula ngali pidi ia.

³² Oro Iesu a paare ngali di, “Iaa se asingan gim taman no axixila xoror ta xaal sin Mom. Inaabi abala no tinaxaa axaau gim ta saan ngali pidili iaa taman?”

³³ No Jiu di ga xisi, “Giem xap pidili iu taman xa ina abala no, oro, ngali abia num no papaare reret taman Morooa. Iu mu taamat gomsaa, iu we iu Morooa.”

³⁴ Iesu a xisi di, “Di tii atalaa lalon nagim lo. *‘Iaa se paare, gim no morooa?’*☆

³⁵ Nawe a putsangi di ‘no morooa,’ sin saa so xan totore Morooa a xaalame sin ma balawaa Inaatel Pat ga suk so laaliu.

³⁶ Asen parawe se sin aia Mom ta we a se aturung axatsapen malen xan tsi tsaa ma ga tulen laa lalon xolkolmoxo ina inaman? Ngalisa gim ga we, iaa paare reret taman Morooa, amuina iaa ta we, ‘Iaa xan tsi Morooa?’

³⁷ Gim nangaam taltaalnge sin iaa, nawe iaa xap xosaraa sawe nugu Mom ta xosaraa.

³⁸ Oro nawe iaa xosaraa o gim ga xap taltaalnge sin iaa, gim na taltaalnge sin no axixila xoror, biaabi gim ba atii ma leng we, Mom ila lalon iaa, ma iaa lalon Mom.”

³⁹ Di wena sebula tsiili ia, o di ga tsilpuli ia.

⁴⁰ Mil Iesu ga mula, ga tabaxi Jodan laa sin abia xolot Jon tii axadaani no inaman sin abia no leng tii xulaau. Tii manman tia.✧

⁴¹ Ma no daan inaman di ga xaalame sangan ia, di ga we, “Jon a xap xosaraa xa axixila xoror oro sawe biao Jon ta asaait taman aila taamat, asuk so.”

⁴² O sin abia xolot, xuduxudu di ga taltaalnge sin Iesu.

11

Xan minet Lasarus

¹ Iexa taamat iesan ilaa Lasarus, a maramase. Ia in Betani, xan xobel Maria ma tawaneina Maata.✧

² Iwaa Maria, moton Lasarus ta maramase, iwaa mu tii patsaa daan tso mamainaang papan Orong ga a puraa no xaden taman ulinxuan.✧

³ Lomasen tawaneina delu tulen totore sin Iesu, “Orong iwaa iu ta titii a maramase.”

⁴ Iesu alongmen abala ga we, “Balawaa maramase naba xapkap lalon minet. A xap, ngali asen xan minaalam Morooa, biaabi ngali xan tsi Morooa naba aminaalami sin.”

⁵ Iesu a titii Maata mii tawaneina ma Lasarus.

⁶ Oro, biala ta se alongen we, Lasarus a mara-mase, a sebula manman no leng alua lalon abia xobel ta manman tia.

⁷ Mil ga asaaiti xan no tsi asasing, "Gita ba sebula mula laa Judaia."

⁸ Xan no tsi asasing di paare sin, "Rabai, ta-laawaa mu no Jiu di wena pidili iu taman no xaat, o iu wena sebula mula laa tia?"

⁹ Iesu a xisi di, "Gita atii we sangaul axuuk ma ga laa lua ina aua lasiaat. Taamat iwaa ta eses lalon laleng naba xap litke, amuina a nanen lalon xan laleng ina xolkolmoxo ina inaman.

¹⁰ Nawe a eses nabing biala naba litke amuina biala laleng a xap manman lalon ia."

¹¹ Mil sin abia no maarang, a laa ga asaaiti di, "Turan gita ilaa Lasarus a se urange; oro iaa ba laa atia ngali apadaa ia."

¹² Xan no tsi asasing di ga we, "Orong, nawe a urange, biala naba axaau mu."

¹³ Iesu a papaare taman xan minet Lasarus, oro xan no tsi asasing di adodo we, Lasarus a urange mu.

¹⁴ O mil tii ga asaait alengi di, "Lasarus a se met,

¹⁵ ma amuina ngali gim, iaa taton iaa ta xap manman mii di, ngali gim ba taltaalnge. Oro, gita laa sangan ia."

¹⁶ Mil Tomas, biexa iesan Didimus, ga asaaiti no tsi asasing araraa ga we, "Nagaa laa mii, ngali gita ba met bula mii ia."

¹⁷ Sin xan tsinap, Iesu tii atik tatanginai malen Lasarus a se matul no leng aet lalon lia pupuna.

¹⁸ Betani aman malen a tuul no kilomita palaaen Jerusalem,

¹⁹ ma xuduxudu ina no Jiu di ga xaalame sangan Maata ma Maria ngali le atuturi delulu amuina moton delulu a se xaapina.

²⁰ Biaa Maata ta alongmen we, Iesu a se xaalame, ga tsuul ngali laa es balsi ia, oro Maria a manman mu lalon xadi anua.

²¹ Maata ga paare sin Iesu, “Orong, nawe u nii manman atala, motogo nii ba xap met.

²² Oro, iaa atii malen talaawaa Moroaa naba tali sawe u ta ningi sin.”

²³ Iesu ga paare sin ia, “Num taamat naba tapaas mula taman tino.”

²⁴ Maata ga xisi, “Iaa atii naba tapaas mula sin xapkap ina no leng araraa.”

²⁵ Iesu ga paare ngali ia, “Iaa, iaa tinapaas mula ma tino. Iwaa xa ta taltaalnge sin iaa naba adi tino, ma nawe a se met naba tino,

²⁶ ma iwaa ta tino ma ta taltaalnge sin iaa naba suk xap met. U taltaalnge sin abala?”

²⁷ Maata asaaiti ia, “Iou Orong, iaa taltaalnge we, iu mu Karisito, xan tsi Moroaa iwaa naba ta xaalame lalon xolkolmoxo ina inaman.”

²⁸ Ma mulina Maata ta se paare weaatalaa, a mula ga laa ileitsoli tawaneina Maria o ga asaaiti, “Unaasasing ila se, a tiirik ngali iu.”

²⁹ Biaa Maria ta alongmen abala, a tapaas isagaa ma ga suk laa sangan.

³⁰ Iesu a xap mager tsiga lalon abia xobel, a lo manman tsaa sin abia xolot ta balsi Maata tia.

³¹ Biaa no Jiu di ta manman ngali atuturi Maria lalon anua di lasi ta tapaas isagaa ga tsuul, di suk amusili. Di sarowe naba laa lalon lia pupuna ngali laa teng.

³² Biaa Maria ta laa tsap sin abia xolot Iesu ta manman tia ga lasi ia, a sage putput sangan ga we, “Orong, nawe iu nii manman tala, motogo nii xap met.”

³³ Biaa Iesu ta lasi ta lo tengteng, ma no Jiu biaa di ta xaalame mii di teng bula, tii suk lolbiir buxa lalon nantanuaan ma ga adodo buxa.

³⁴ Ga atsuraa di, “Gim atetei lalon sen lia pupuna?”

Di ga xisi, “Orong, xaalame ma u na le lasi.”

³⁵ Iesu ga teng.

³⁶ Mil no Jiu di ga paare, “Gim lasi, asuk titii buxaai ia.”

³⁷ Oro biexaal ina di, di paare, “A tsalali no matan aia taamat ta baba o ngalisa ga xap pupua ngali tilkaali ia sin minet?”

Iesu atapaasi Lasarus sin minet

³⁸ Iesu asuk lolbiir buxa ga xaalame sangan lia pupuna. Biaa lia pupuna aman lalon lia sin gelgel ina buk, o biexa xaat di axos banti matenmat ina tsigatsiga.

³⁹ Ga paare, “Gim puxenlii abia xaat alen matenmat.”

O Maata, moton aia tongaan ga we, “Orong, amuina a se matul no leng aet, a se xapul aia.”

⁴⁰ Iesu ga paare ngali di, “Iaa tii asaaiti gim we, nawe gim taltaalnge gim ba lasi xan minaalam Moroaa.”

⁴¹ Ma di ga puxenlii aia xaat. Iesu ga agar xale lapalaa ga paare, “Mom, iaa putsangi axaau sin iu, iu ta se alongmen iaa.

⁴² Iaa tii atii we, iu tigiri alongmen iaa, oro, iaa paare taman abala ngali xadi axaau balawaa

malep di ta tiltil atala, ngali di ba taltaalnge we iu tulen iaa.”

⁴³ Biaa ta se paare taman abala, asuk ilei xuupkup, “Lasarus, u na tsuul!”

⁴⁴ Iwaa tongaan asuk tsuul taman no liman ma no xaden di tii ulsi taman no xolot ina laplap, o xuan di ngaati bula.

Iesu ga paare ngali di, “Gim lubatli abia no laplap ina pupuna, gim aleiwaai ia.”

Di ngiti ngali sas amantei Iesu

(Metiu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Biaabi xuduxudu ina no Jiu, biaa di ta xaalame ngali le uwaa Maria ma di tii se lasi sawe Iesu tii xosaraa ma di ga taltaalnge sin ia.

⁴⁶ Oro, biexaal ina di, di laa sangan no Paarasi di ga asaaiti di taman sawe Iesu tii se xosaraa.

⁴⁷ Mil no lalaamua ina no unsausawit ma no Paarasi di ga ilei biexa xalkale ina Sanidrin.

Di ga atsura, “Gita ba xosaraa sa? Ilawaa taamat a se xosaraa xuduxudu ina no mat axixila xoror.

⁴⁸ Nawe gita ba papaalii, na lo xoxosaraa abala, inaman araraa di ba suk taltaalnge sin. O no Rom di ba xaalame ma di na araabi Xan Anua Morooa ma xida xobel labalaba.”

⁴⁹ Oro iexa ina di, ilaa Kaiapas, iwaa tii unsausawit lapalaa sin abia miet, ga asaaiti di, “Gim suk xap atii xawas!

⁵⁰ Gim xap atik axaautsi we, naba axaau ngali xa na xuuk na met ngali no inaman, o na xap abala xobel labalaba na araabi.”

⁵¹ A xap asaait taman abala sin xan adodo tsaa, Oro, biaa tii unsausawit lapalaa sin abia miet, tii

tali xan totore propet we, Iesu naba se met ngali abala xobel labalaba,

⁵² ma a xap ngali xobel labalaba mu oro, ngali abia xan no tsi Morooa, di ta man i'is, ngali giwaa etudim di ngali di ba tsap xuuk.

⁵³ Ma sin abia leng ma laa, di ga se ngiti ngali sas amantei Iesu.

⁵⁴ Ma Iesu ga se xap bula eses i'is papan no matan no Jiu. Ga laa lalon biexa xobel biil lalon inaman laba Epraaem, ga manman atia mii xan no tsi asasing.

⁵⁵ Xadi Esliwaa no Jiu a se atat, o xuduxudu ina no inaman ina no xobel xaatsap, di xaale Jerusalem ngali xosaraa namaang ina amixati ngali aleiwaai di tsaa setauan ina Esliwaa.

⁵⁶ Di lo nanen ngali Iesu biao di ta lo tiltil lalon Xan Anua Morooa ma di ga etiirik engen di, "Naba soro xap xaalame sin abala luxaal?"

⁵⁷ Ma no lalaamua ina no unsausawit ma no Paarasi di ga tali totore watwat we, saa ia ta lasi Iesu lalon xa xolot, na paate alengi sin di, ngali di ba pupua ngali tsiili ia.

12

Maria a patsaa Iesu taman daan ta tso mainaang

(Metiu 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ A se paasxuk no leng ngali laa sin Esliwaa o Iesu ga tsap Betani, biao xobel Lasarus ta xaa manman, iwaa Iesu tii atapaasi sin ta se met.

² Tiwaa di tii xosaraa luxaal ngali Iesu. Maata atabali di ma Lasarus bula a tsotso sangan ibe angangen mii.

³ Mil Maria ga adi biexa daan ta tso mamainaang, di ta xosaraa taman no pilogo tso, xan iliil asuk lot buxa ga patsaa papan no xaden Iesu ma ga silaapuraa taman ulin xuan. Ma anua ga suk tso mamainaang buxa sin abia daan tso.✧

⁴ Oro iexa ina xan no tsi asasing, ilaa Judas Iskariot, iwaa naba ta babel tali Iesu papan no liman no matenkorot a we,

⁵ “Ngalisa ta palo ngali sune taman abala daan tso ma naa adi xuxute naa tali sin no muunwas. Asuk pupua malen iliil ina miet ta xuuk.”

⁶ A papaare taman abala amuina a xap atarangaai no muunwas, oro, amuina ia unpu-lapula; a xaa tilaamamil sin xadi no tang, o ga pulapula lalon abia niaan atuturung.

⁷ Iesu ga asaaiti, “Papaalii ia. A uuli abala daan tso ga aturungi liiliisi leng ina di ba ta punami iaa.

⁸ No muunwas di ba tigiri manman mii gim, oro iaa ba xap tigiri manman mii gim.”

⁹ O mil xaraxin xumul ina no Jiu di atik tatang-inai we Iesu a manman Betani ma di ga xaalame. A xap ngali Iesu mu, di we di na lasi Lasarus, iwaa Iesu ta atapaasi sin minet.

¹⁰ Ma no lalaamua ina no unsausawit di ga ngiti bula ngali sas amantei Lasarus.

¹¹ Amuina sin ia mu, xuduxudu ina no Jiu di laa sangan Iesu ma di ga taltaalnge sin ia.

*No res ina Iesu ta tsiga Jerusalem malen king
(Metiu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)*

¹² Leng papan, xariin xumul, biaa di ta xaalame sin abia luxaal, di alongmen we Iesu naba xaalame Jerusalem.

¹³ Ma di ga adi no lexe ina baibai ma di ga laa ngali sabasue ia, ma di ga tol,

“Osaana!”

“Atubudaani, iwaa ta xaalame sin xan iesan Orong!”☆

“Atubudaani xadi king no Israel!”

¹⁴ Iesu atatangina iexa donki dokdok, ma ga tsotso papan, malen inaatel ta tore:

¹⁵ “U nangaam mataa, tsaana in Saion.
U na lasi, num king ia ta xaalame,
A tsotso papan taaluna donki uul!”☆

¹⁶ Setauan, xan no tsi asasing di tii xap leng sin abala no maarang; oro mu mil Morooa ta ami-naalami Iesu, di ga adodomi maaba we, balawaa no maarang di tii atalaa ngali ia, ma di se xosaraa abia no maarang laa sin.

¹⁷ Biaa xumul di ta manman mii biaa tii ilei atsuulngi Lasarus xaal lalon io ma ga atapaasi sin minet, di lo papaatinai abia totore.

¹⁸ Xuduxudu ina no inaman di laa es balsi ia. Amuina di tii se alongmen abia axixila ta xosaraa.

¹⁹ Biaabi no Paarasi di ga paare laa sin di tsaa we, “Gim lasi, gita ba xap xosor puua xawas.

Gutuu atsoxaa, balawaa xolkolmoxo araraa a se amusili ia.”

Iesu asaait leng taman naba ta met

²⁰ Talaawaa biexaa Gentail lolobet ina di, di tii laa langaari mii di sin xariin luxaal.

²¹ Di xaalame sangan Pilip, ia in Betasaida lalon xariin xolot Galili di ga ningi, “Taamat laba, giem saan ngali lasi Iesu.”

²² Pilip a laa ngali asaaiti Endru, ma delu arie, delu ga asaaiti Iesu.

²³ Iesu a xisi ga we, “Xolot ina leng a se tsap ngali Morooa naba aminaalami xan Tsi Taamat.

²⁴ Iaa asaaiti gim taman so, nawe xa xalitsa ina wit a xap xol papan pula o na met, aman tsaa malen xalitsa axuuk. Oro, nawe amet naba atsapngen no daan xalitsa.

²⁵ Nawe taamat a titii buxaai xan tino lalon xolkolmoxo, naba xosorlii xan tino, oro iwaa xa ta ngutsulen tsaa xan tino, naba adi tino laaliu.☆

²⁶ Iwaa ta taxaa sin iaa na amusili iaa, o itaa iaa ta manman ia bula naba manman mii iaa. Nugu Mom naba manglen iwaa ta taxaa sin iaa.

²⁷ “Talaawaa nugu butsa asuk mamaet, ma iaa ba paatina sa? ‘Mom nangaam papaalii iaa ngali iaa ba saanen sosong.’ A xap, sin abala muina mu, iaa ga xaalame sin abala xolot ina leng.

²⁸ Mom, aminaalami tsaa iesaam!”

Mil inan Morooa axaal balalangit ga we, “Iaa se aminaalami, ma iaa ba sebula aminaalami.”

²⁹ Biaa xumul ta man tia di alongmen ma di ga we, “Parpararek.”

☆ 12:25 12:25 Met 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; 17:33

O biexaal di we, “O xa angelo a papaare sin ia.”

³⁰ Iesu ga we, “Balawaa ina ngali axaautsi gim, a xap ngali nugu mamainaang.

³¹ Talaawaa leng ina ininte. Lalon abala xolkol-moxo Saatan iwaa lalaamua ina abala xolkol-moxo di ba tsikli.

³² Oro iaa, biao di ba ta alet laangen iaa lapalaa sin xolkolmoxo, iaa ba giwaa no inaman araraa xaalame sin iaa tsaa.”

³³ A paatina abala no ngali asen biao mat laxen minet, ia naba ta met sin.

³⁴ Biao xumul di xisi di ga we, “Nagiem lo a we, Karisito naba manman laaliu. O asen parawe gim ta tore we, ‘Xan Tsi Taamat na suk alet laangen lapalaa?’ Saa ia xan tsi taamat?”

³⁵ O Iesu ga asaaiti di, “Biao laleng naba ta manman mii gim arom dis dokdok. Biao ta leng tsaa, gim na eses ngali biao lodo naba xap baaii gim. Iwaa xa ta eses lalon lodo, a xap atii itaa a laa.

³⁶ Taltaalnge sin laleng, biao ta manman tsaa mii gim. Ngilibi, gim ba tsap xan no tsi laleng.” Mil Iesu a se papaare xap, o ga se laa ma ga xuxii sin di.

No Jiu di xap taltaalnge

³⁷ Biaabi Iesu tii lo xoxosaraa no daan axixila nan no matan di, oro di ga xap saan tsaa ngali taltaalnge sin ia.

³⁸ Balawaa ngali atsapngen so xan totore Aisaia iwaa propet,

“Orong, saa ia ta se taltaalnge sin xida no totore
ma sin saa, xan liman Orong a se asen
sin?”☆

³⁹ Sin abala muina mu o di ga xap pupua ngali
taltaalnge amuina Aisaia a se asaait bula:

⁴⁰ “A se ababai no matan di
ma a se xap xa sasaae lalon xadi no balan,
o di ga xap pupua ngali nanen taman no matan
di,
o di ga xap pupua ngali atixi taman xan di no
butsa.
Oro di ba puxisbal ngali iaa ma ba atoa di.”☆

⁴¹ Aisaia tii paare leng taman abala no maarang
sin ta lasi xan minaalam Iesu o ga paare taman
ia.

⁴² Oro labatina no lalaamua ina no Jiu, xudux-
udu ina di, di taltaalnge sin ia. O di ga xap asaait
leng taman amuina di mataa, we no Paarasi di ba
imii atsuulngi di lalon anua sausawit, xadi no Jiu.

⁴³ Di suk titii buxaai xadi no pinpinis no ina-
man ngen xan pinpinis Moroaa.

⁴⁴ Iesu atol ga we, “Iwaa xa ta taalnge sin iaa a
xap taltaalnge sin iaa mu, a xap, oro a taltaalnge
bula sin iwaa ta tulen iaa.

⁴⁵ Iwaa xa ta lasi iaa, a lasi iwaa ta tulen iaa
xaalame.

⁴⁶ Iaa se xaalame malen laleng ina abala xolkol-
moxo, ngali saa ia ta taltaalnge sin iaa, naba xap
manman lalon lodo.

⁴⁷ “Nawe xa a xap alongmen nugu no totore ga xap amusili no, iaa ba xap inten ia, amuina iaa xap xaalame ngali ininte sin no inaman lalon xolkolmoxo, a xap, iaa xaalame ngali aleiwaai di.

⁴⁸ Iwaa ta taaltalu sin nugu no totore ga xap amusili no biala totore mu naba ininte sin ia. Balawaa totore iaa ta se paare taman biala mu totore naba ininte sin ia sin xapkap ina no leng.

⁴⁹ Amuina iaa tii xap tore taman nugu adodo tsaa, oro Mom iwaa ta tulen iaa xaalame ngali asaaiti iaa ngali paare ma ngali iaa ba sen paare we.

⁵⁰ Iaa atii weaatala, xan no papaare watwat a xaa tali tino laaliu. Ngali senaara iaa ta paare taman, biala mu malen mom ta se asaaiti iaa taman.”

13

Iesu agurii no xaden xan no tsi asasing

¹ Leng ngali Luxaal ina Esliwaa a se atat, o Iesu a se atii we, xan leng ngali papaalii abala xolkolmoxo ina inaman a se xaalame, ngali naba laa sangan Mom. A tigiri titii di malen xan no tsaa, di ta manman lalon xolkolmoxo, oro talaawaa a saan ngali asen we, a titii buxaai di.

² Iesu mii xan no tsi asasing di se xale sin luxaal nale, Saatan a se tsigaii xan adodo tsaa Judas Iskariot, xan tsi Saimon ngali babel tali Iesu papan no liman no matenkorot.

³ Iesu atii we, xan Mom a se tali sin ia no maarang araraa paina xan banam, ma axaal sin Morooa ma naba mula laa sin Morooa,

⁴ Lalon abia luxaal a til laa lapalaa, axarisli xan uga disdis ta alalen lokobel ma ga alen taawal ulti ia.

⁵ Mil, aruati daan lalon diis, ga guraii no xaden xan no tsi asasing ma ga a puraa no taman abia taawal ta alen.

⁶ A xaalame sangan Saimon Pita, o Saimon Pita ga paare ngali, "Orong, u ba xap guraii no xa'igi?"

⁷ Iesu ga xisi, "U xap leng sin sawe iaa ta wena xosaraa atala, oro mil u ba atii."

⁸ Pita a paare we, "A xap, u ba suk xap guraii xa'igi."

Iesu a xisi, "Nawe iaa ba xap guraii no xaiim, iu ba xap tsap nugu tsi asasing."

⁹ Saimon Pita a xisi, "Orong, nangaam guraii mu xa'igi, oro u na guraii no limaaga ma xuaaga bula!"

¹⁰ Iesu tii ga xisi, "Saa ia ta se sisil a saan mu ngali na guraii no xaden; no isuaan araraa a xap pun. O gim, gim xap pun, oro axuuk ina gim mu a pun."

¹¹ Atii saa ina di naba babel tali ia papan no liman no matenkorot, biaabi ga we axuuk mu ia xa ina gim a pun.

¹² Biaa Iesu ta se guraii araraai no xaden di, atamtuel sebula lalon xan no uga disdis ma ga mula laa lalon niaan ta tsotso. Ga atsuraa di, "Gim atii ngali sa iaa ta xosaraa abala sin gim?☆"

¹³ Gim putsangi iaa 'Unaasasing' ma 'Orong,' a tutiik abia, amuina iaa iwaa mat laxen taamat.

¹⁴ Talaawaa biaa iaa ta se guraii no xaden gim malen nagim Orong ma Unaasasing, gim na egurii engen no xaden gim.

¹⁵ Iaa taxaaturungi abala puapua ngali gim na amusili senaara iaa tii se xosaraa sin gim.

¹⁶ Iaa asaaiti gim taman so, a xap xa untutule na lot ngen xan manmanel, o xa ngutsu na lot buxa ngen aia xa ta tulen ia.✠

¹⁷ Talaawaa gim ta se atii abala no maarang, Orong naba atubudaani gim nawe gim xosaraa no.

Iesu alengi xan bababel

(Metiu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

¹⁸ "Iaa xap paare ngali gim araraa, a xap, iaa atii no saa iaa tii se axilangi di. Balawaa ngali taxaa puua so Inaatel Pat: '*Saa ia gelulu ta arie ngani nugu tsoki, naba babel tali iaa.*'✠

¹⁹ "Talaawaa iaa asaaiti gim o setauan sin naba tsap, biaa naba ta tsap, gim ba taltaalnge we, 'Iaa iwaa mu, Iaa.'

²⁰ Iaa asaaiti gim taman so: saa ia ta sirawaa iwaa xa iaa ta tulen, a malen mu, ta sirawaa iaa, ma iwaa xa ta sirawaa iaa, a sirawaa iwaa xa ta tulen iaa."✠

²¹ Mil ina Iesu ta paare taman abala, nantanu-aan asuk mamaet ga paare leng we, "Iaa asaaiti gim taman so: xa ina gim naba babel tali iaa papan no liman no matenkorot."

²² No tsi asasing di agar i'is ngen di. Di araraa di suk xap leng, saa ina di so.

✠ **13:16 13:16** Met 10:24; Luk 6:40; Jon 15:20 ✠ **13:18 13:18** Saam 41:9 ✠ **13:20 13:20** Met 10:40; Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16

²³ Iexa tsi asasing, iwaa Iesu ta suk titii buxaai, tii tsotso sangan ia,

²⁴ o Saimon Pita ga putmaata ia, “Atsuraa ia, saa so naba babel tali ia?”

²⁵ Iwaa taamat a suxa mula ga ale sin Iesu ga atsuraa, “Orong, saa aia?”

²⁶ Iesu tii ga xisi, “Iwaa xa aia iaa ba ta amadaaki abala pu tsoki lalon diis, iaa na tali sin.” Biao ta amadaaki pu tsoki lalon diis asuk tali sin Judas Iskariot, xan tsi Saimon.

²⁷ Biao Judas ta ngani abia tsoki, Saatan asuk tsigaii.

Iesu ga asaaiti, “Sawe iu ta saan ngali xosaraa, iu na xosor isagaalen,”

²⁸ oro, a xap xa ina di tia lalon abia luxaal na atii ngalisa so Iesu ga paare weaatala sin ia.

²⁹ Amuina Judas tii tilaamamil sin no xuxute, o biexaal ina no tsi asasing, di ga adodo we, Iesu a tulen ngali laa uuli xaa was, di ta saan ngali, ngali abia luxaal o ngali tali xaa was sin no muunwas.

³⁰ Tiwaa tsaa biao Judas tii ngani abia tsoki, a suk tsuul, sin ta se bing.

*Iesu a paare leng we, Pita naba taaltalu sin
(Metiu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)*

³¹ Biao ta se laa, Iesu ga paare, “Talaawaa xan minaalam Xan Tsi Taamat a se tsap lengleng, ma xan minaalam Morooa a se tsap lengleng sin ia.”

³² Nawe Morooa a adi minaalam sin ia, naba aminaalami xan tsi tsaa ma naba aminaalami ia, tiwaa tsaa.

³³ “Nugu no tsi, iaa ba xap man buxa mii gim. Gim ba nanen ngali iaa, malen iaa ta se asaaiti

no Jiu, talaawaa iaa asaaiti gim: Gim xap pupua ngali laa lalon abia xolot iaa ba ta laa sin.☆

³⁴ “Balawaa papaare watwat uul, iaa ta tali sin gim: Gim na etitii engen gim tsaa. Malen iaa ta titii gim, biaabi gim na etitii engen gim tsaa.

³⁵ Sin abala, no inaman araraa di ba atii we gim nugu no tsi asasing, nawe gim etitii ngen gim tsaa.”☆

³⁶ Saimon Pita ga atsuraa ia, “Orong, itaa u ba laa?”

Iesu ga xisi, “U xap pupua ngali amusili iaa laa lalon abia xolot talaawaa. Oro, mil maaba iu ba laa itaa iaa ta laa.”

³⁷ Pita ga sebula atsuraa, “Orong, ngali sa iaa ga xap pupua ngali amusili iu talaawaa? Iaa ba tali nugu tino ma iaa ba met ngali iu.”

³⁸ Mil Iesu ga xisi, “Aso iu ba met ngali iaa? Iaa asaaiti iu so, setauan sin puraa naba ta teng, iu ba uliis nanaatuul we, u xap atii iaa!

14

Iesu anaai xan no tsi asasing

¹ “Nagim no butsa na xap lolbiir ma gim nangaam adodo xuduxudu, gim na taltaalnge sin Morooa ma taltaalnge bula sin iaa.

² Lalon xan anua nugu Mom, auus taman no xabin ngali manman; nawe nii xap so iaa nii se asaaiti gim. Iaa ba laa tia ngali taxaaturungi nagim xa xobel.

³ O nawe iaa laa taxaaturungi xa xobel ngali gim, iaa ba mula ngali le giwaa gim ngali, gim

☆ 13:33 13:33 Jon 7:34

☆ 13:35 13:35 Jon 15:12, 17; 1Jn 3:23; 2Jn 1:5

bula gim ba laa manman nan abia xobel iaa ta manman lalon.

⁴ Gim atii sal ngali laa nan abia xobel iaa ba ta laa sin."

Iesu ia sal laa sangan Mom

⁵ Tomas a paare ngali ia, "Orong giem xap atii itaa iu ba laa, giem ba sen atii wena abia sal?"

⁶ Iesu a xisi, "Iaa, iaa sal ma iaa so ma iaa tino. Xa naba xap xaalame sin Mom nawe a xap setauan xaalame sin iaa.

⁷ Nawe gim nii suk atii iaa gim nii atii nugu Mom bula. Oro talaawaa ma laa, gim se atii ma gim tii se lasi ia."

⁸ Pilip ga paare, "Asen sin giem num Mom, biala mu giem ta saan ngali."

⁹ Iesu ga xisi, "Pilip, o u tii xap atii iaa tsaa sin abala no leng iaa tii lo manman mii gim? Iwaa xa ta se lasi iaa, a se lasi Mom. Asen parawe u ta we, 'Asen Mom sin giem?'

¹⁰ Iu xap taltaalnge we iaa manman lalon Mom, o Mom a manman lalon iaa? No totore iaa ta paare taman no sin gim a xap nugu no tsaa, oro iwaa Mom ta manman mii iaa, iwaa aia ta xoxosaraa xan no tinaxaa.

¹¹ Taltaalnge sin iaa, biala iaa ta we iaa manman lalon Mom, ma ia a manman lalon iaa; o gim na taltaalnge sin no axixila xoror ina xan no tinaxaa tsaa.

¹² Iaa asaaiti gim taman so, saa ia, iwaa ta ie tinaalnge sin iaa, naba xosaraa sawe iaa ta se xosaraa. Naba xosaraa no xaraxin maarang ngen abala no, amuina iaa ba laa sangan Mom.

¹³ Iaa ba xosaraa semaarang gim ta ningi sin iesaaga, ngalibi xan tsi naba tali minaalam laa sin Mom.

¹⁴ Nawe gim atsuraa iaa ngali xaa was sin iesaaga, iaa ba taxaa puaa.

Iesu a se xubatsi Nantanua Pat

¹⁵ “Nawe gim titii iaa, gim ba amusili nugu totore watwat.

¹⁶ Iaa ba ningi Mom ngali naba tali iexa Un-aananaai xa ngali tiltsomi gim, ma na manman mii gim laaliu,

¹⁷ iwaa Nantanua ina soina. Xolkolmoxo ina inaman naba xap pupua ngali sirawaa, amuina a xap lasi o atii ia. Oro gim atii ia, amuina a manman mii gim ma naba manman lalon gim.

¹⁸ Iaa ba xap poroklii gim xasinge malen no nantinmet, iaa ba xaalame sangen gim.

¹⁹ A xap lil o xolkolmoxo naba xap bula lasi iaa, oro gim ba lasi iaa. Amuina iaa tino o gim bula gim ba tino.

²⁰ Sin abia leng gim ba nanxilalaa we, iaa manman lalon Mom, o gim manman lalon iaa o iaa manman lalon gim.

²¹ Saa ia ta adi nugu no totore watwat ma ga amusili no, iwaa mu aia ta titii iaa. Iwaa xa ta titii iaa, nugu Mom naba titii ia ma iaa bula iaa ba titii ia ma iaa na asen iaa tsaa sin ia.”

²² Mil Judas (a xap Iskariot) ga we, “Oro Orong, ngalisa o u ga we na asen iu tsaa sin giem o a xap sin xolkolmoxo ina inaman?”

²³ Iesu a xisi, “Nawe saa ia ta titii iaa, naba amusili nugu asasing. Nugu Mom naba titii ia ma

gelulu ba xaalame sin ia ma gelulu na tino etaxaa mii ia.

²⁴ Saa ia ta xap titii iaa, naba xap amusili nugu asasing. Balawaa no totore gim ta alongen, a xap nugu no tsaa, xan no Mom iwaa ta tulen iaa.

²⁵ “Iaa se asaait taman abala no maarang araraa, biao iaa ta lo manman etaxaa tsaa mii gim.

²⁶ Oro, Unaananaai xaa iwaa Nantanua Pat iwaa Mom naba ta tulen sin iesaaga. Naba asingan gim taman no mat maarang, ma na sebula asen mulangen sin nagim no adodo no maarang iaa tii asaaiti gim taman.

²⁷ Iaa papaalii malina mii gim, ma iaa tali nugu malina sin gim. Iaa xap tali sin gim malen xolkolmoxo ina inaman ta xaa tali. Gim nangaam lolbiir ma gim na xap mataa.

²⁸ “Gim alongen iaa ta asaaiti gim, ‘Iaa ba laa ma iaa ba mula bula.’ Nawe gim titii iaa, gim nii se taton we, iaa ba laa sangan Mom, amuina Mom a lot buxa ngen iaa.

²⁹ O talaawaa, iaa setauan asaaiti gim, mil naba tsap. O ngali nawe naba tsap gim ba taltaalnge.

³⁰ Iaa ba xap paare adis mii gim, iwaa lalaamua ina xolkolmoxo ina inaman, Saatan, ia ta se xaalame. A xap xaka watwat ngali taxaariti iaa.

³¹ Biao ngali, xolkolmoxo na suk atii we iaa titii Mom. Iaa xosaraa semarang mu Mom ta paare watwat taman.

“Gim xaalame, gita na laa.

15

Waa in ma xan no laxe

¹ “Iaa, aia waain so, o nugu Mom a tapkina uma.

² A xitiplii biao no laxe ina iaa, biao ta xap xaa waalii xaa waawaan. Ma biao no laxe araraa ta xaa waalii no waawaan, naba itsilen no ngali di ba waa buxa.

³ Balawaa totore biao iaa ta se asaaiti gim taman a se itsilen gim tsaa.

⁴ Gim na tso sin iaa, ma iaa ba tso sin gim. A xap xa laxe na pupua ngali waalii xaa waawaan ia tsaa, a xap, na suk tso sin waain. Gim ba xap waalii xaa waawaan nawe gim xap tso sin iaa.

⁵ “Iaa, aia waain, o gim no laxe. Nawe xa taamat a tso sin iaa, o iaa tso sin, biaabi naba waalii xaa daan waawaan. Nawe a xap tso sin iaa, naba xap pupua ngali xosaraa xawas.

⁶ Nawe xa a xap tso sin iaa, a malen abia laxe di ta lii axumuli ngali naba malang, mil di na axaii.

⁷ Nawe gim tso sin iaa, ma nugu no totore a tso sin gim, gim ba atsura ngali sawe gim ta saan ngali, iaa ba tali sin gim.

⁸ Nawe gim waalii buxaai xaa waawaan, gim ba asen we gim nugu no tsi asasing, biao ta asen xan minaalam nugu Mom.

⁹ “Iaa se titii gim, malen mu Mom ta titii bula iaa, talaawaa gim na tso lalon nugu titii.

¹⁰ Nawe gim amusili nugu no totore watwat, gim ba tso lalon nugu titii, malen iaa ta amusili xan no papaare watwat nugu Mom, ma iaa ga tso lalon xan titii.

¹¹ Iaa asaaiti gim taman abala no maarang ngali nugu resres naba manman lalon gim, ngal-ibi biao nagim resres naba suk usli.

¹² Nugu papaare watwat abala, gim na titii engen gim malen Iaa ta titii gim.✧

¹³ A xap xa na ie abia xaraxin titii malen aia xa ta tali xan tino ngali no turan.

¹⁴ Nawe gim amusili nugu no papaare watwat, gim no turaaga.

¹⁵ Iaa xap bula putsangi gim no untutule, a xap, amuina untutule a xap atii xan no tinaxaa xan manmanel, oro iaa putsangi gim no turaaga. Amuina iaa se alengi gim taman no maarang araraa, biao iaa ta asasing taman no sin Mom.

¹⁶ Gim xap axilangi iaa, oro, Iaa, iaa axilangi gim ngali laa ma ngali waalii xaa waawaan. Biao no waawaan naba ta man laaliu, mil Mom naba tali sawe gim ta ningi sin iesaaga.

¹⁷ Balawaa nugu papaare watwat; Gim na etitii engen gim.

Xolkolmoxo ina inaman a ngutsulen xan no tsi asasing

¹⁸ “Nawe xolkolmoxo a ngutsulen gim, gim na adodomi we, tii setauan ngutsulen iaa.

¹⁹ Nawe gim xan no xolkolmoxo, naba titii gim malen xan no tsaa. Oro gim a xap ina xolkolmoxo, amuina iaa se inten tsaali gim nan xolkolmoxo, biaabi xolkolmoxo ga ngutsulen gim.

²⁰ Gim adodomi abia no totore iaa ta asaaiti gim taman, ‘A xap xa untutule na lot buxa ngen xan manmanel.’ Nawe di tsaalen iaa, di ba tsaalen gim bula; nawe di long amusili nugu asasing, di ba long amusili nagim no asasing bula.✧

✧ **15:12 15:12** Jon 13:34; 15:17; 1Jn 3:23; 2Jn 1:5 ✧ **15:20 15:20**
Met 10:24; Luk 6:40; Jon 13:16

²¹ Balawaa no maarang di ba xosaraa sin gim, amuina sin iesaaga, di xap atii saa aia ta tulen iaa.

²² Nawe iaa nii xap xaalame ma iaa nii xap papaare sin di, di nii ba xap mangiel sin xadi no namaang tsaxa. Oro talaawaa a se xap xadi xaa martsur xadi no namaang tsaxa.

²³ Saa ia ta ngutsulen iaa, a ngutsulen bula nugu Mom.

²⁴ Nawe iaa nii xap xosaraa biao no tinaxaa, xa ta xap pupua ngali xosaraa labatina di, di nii xap mangiel sin namaang tsaxa. Oro talaawaa biao di ta se lasi abala no axixila xoror, di tii ngutsulen arie gelulu nugu Mom.

²⁵ Balawaa ngali taxaawiti biao totore di ta atalaa lalon xadi lo, *'Asuk xap xa muina di ga ngutsulen iaa.'*[☆]

²⁶ "Biao iwaa Unaananaai xa naba ta xaalame, iwaa iaa ba ta tulen a xaalame sangan gim, xaal sin Mom, ia Nantanua so iwaa ta tsuul xaal sin Mom naba paare leng taman iaa.

²⁷ Ma gim bula gim na paare leng, amuina gim tii manman mii iaa sin atiltsoli tsaa.

16

¹ "Balawaa no maarang araraa iaa tii se asaaiti gim taman, ngalibi gim ba xap litke.

² Di ba xalel atsuulngi gim nan anua sausawit; asuk so leng biao naba ta xaalame biao xa naba ta tsaapi gim, naba adodo we, a xosaraa abia malen xan tinabel laa sin Moroaa.

³ Di ba xosaraa abia no maarang amuina di xap atii nugu Mom o iaa.

☆ 15:25 15:25 Saam 35:19; 69:4

⁴ Oro Iaa se asaaiti gim taman no, ngali biao leng naba xaalame gim ba adodomi malen iaa tii se atewaai tsaa gim. Iaa tii xap asaaiti gim setauan amuina iaa manman mii gim.

Xan tinaxaa Nantanua Pat

⁵ “Talaawaa iaa ba laa sangan aia ta tulen iaa, oro a xap xa ina gim na atsuraa iaa, ‘Itaa u laa?’

⁶ Oro biao iaa tii se paare taman abala no maarang, gim ba suk lolbiir buxa.

⁷ Oro iaa asaaiti gim taman so, ngali nagim axaaau iaa ba poroklii gim. Amuina nawe iaa xap laa iwaa Unaananaai xa Nantanua Pat, naba xap xaalame sin gim oro nawe iaa laa, iaa ba tulen ia xaalame sangan gim.

⁸ Biao naba ta xaalame ngali tsik asen no untsaxa lalon xolkolmoxo taman namaang tsaxa ma xan namaang tutiik Moroaa ma xan ininte.

⁹ Naba tsik asen malen di xap tutiik amuina sin xadi no namaang tsaxa di ta xap taltaalnge sin iaa.

¹⁰ O taman namaang tutiik, amuina iaa laa sangan Mom o gim ba xap lasi iaa bula.

¹¹ Ma taman ininte, amuina Moroaa tii se ininte sin aia lalaamua ina xolkolmoxo ina inaman, iwaa Saatan.

¹² “A xudu buxa no totore bala iaa ta we ina asaaiti gim taman no, oro talaawaa naba suk xap pupua ngali adi.

¹³ Oro biao Nantanua ina so naba xaalame, naba laamuangen gim laa nan so araraa, naba xap paare tsaa taman ia, naba paare taman semarang ta alongen ma naba asaaiti gim taman sawe naba ta xaalame laamua.

¹⁴ Naba tali minaalam sin iaa sin ta asaaiti gim taman samaarang ta adi sin iaa ma paate alengi sin gim.

¹⁵ Biaa no semaarang araraa xan no Mom, nugu no, biaabi iaa ga paare we, Nantanua naba adi sawe iaa ta tali sin ia ma na alengi sin gim.

¹⁶ “Dokdok mu gim ba xap lasi iaa bula o mil dokdok mu gim ba lasi iaa.”

Lolbiir naba putsi laa sin tataton

¹⁷ Biexaal ina xan no tsi asasing di epaare engen di, “Sen muina abala totore ta we, ‘Dokdok mu gim ba xap lasi iaa bula o mil dokdok mu gim ba lasi iaa,’ ma ‘Amuina iaa laa sangen Mom?’”

¹⁸ Di lo etsura engen di, “Sen muina abala totore ta we ‘dokdok mu?’ Giem xap leng a paare taman sa.”

¹⁹ Iesu a lasi malen, di wena atsuraa ia taman abia totore, o ga paare ngali di, “Gim etsura engen gim xuxuuk ngali sen muina ngali biaa, iaa ta we, ‘Dokdok mu gim ba xap lasi iaa bula o mil dokdok mu gim ba lasi iaa?’”

²⁰ Iaa asaaiti gim taman so, gim ba teng ma lolbiir oro xolkolmoxo naba res o gim ba lolbiir, oro num lolbiir naba putsi laa sin tataton.

²¹ Aina a taktaxaa tsi alet sosong, amuina xan leng a se xaalame, oro nawe a se taxaana xan madalak, naba se adodolii abia xariin sosong amuina sin ta taton sin xan madalak ta se tsap lalon xolkolmoxo.

²² Sin gim talaawaa, nagim leng ina lolbiir, oro iaa ba lasi gim sebula o gim ba taton ma a xap xa naba saali nagim tataton.

²³ Sin abia leng gim ba xap atsuraa iaa ngali xawas bula, iaa asaaiti gim taman so nugu Mom naba tali semarang gim ta atsuraa ngali, sin iesaaga.

²⁴ Pupua talaawaa gim xap mager atsuraa ngali xaa was sin iesaaga. Gim na atsuraa ngali samaarang gim ta saan ngali, ngali gim ba adi, ngali nagim tataton naba suk us araraa.

²⁵ “Iaa se xosaraa no totore puapua. Oro leng biao naba ta xaalame ma iaa ba xap bula paare taman xaa totore puapua, biao iaa ba ta alengi totore so ina nugu Mom.

²⁶ Sin abia leng, gim ba atsuraa sin iesaaga o iaa xap paare we, iaa ba atsuraa Mom ngali gim.

²⁷ Mom a titii gim amuina gim tii titii iaa ma gim se taltaalnge we iaa xaal sangan Morooa.

²⁸ Iaa xaal sangan Mom ma iaa ga tsiga lalon xolkolmoxo ina inaman; talaawaa iaa papaalii xolkolmoxo ma iaa ga mula laa sangan Mom.”

²⁹ Mil xan no tsi asasing Iesu di ga paare, “Talaawaa maaba u ga paare leng sin giem we, biao u ga xap totore puapua bula.

³⁰ Talaawaa giem se lasi, u atii no maarang araraa, biaabi ga xap xaa na pupua ngali atsuraa iu bula, talaawaa giem taltaalnge we, aso, u xaal sangan Morooa.”

³¹ Iesu a xisi, “Gim taltaalnge maaba?

³² Lolong, leng biao naba ta xaalame, ma a se tsap we, gim araraa gim ba sol exatsep laa sin nagim no anua xuxuuk ma gim na papaalii iaa xasinge. Oro Mom naba manman mii iaa. Iaa ba xap manman xasinge.

³³ “Iaa se asaaiti gim taman abala no maarang, ngalibi, lalon iaa, gim ba adi malina. Lalon abala xolkolmoxo ina inaman gim ba adi no xariin mamaet. Til watwat! Iaa se aiepatsaa xolkolmoxo.”

17

Iesu a ningning ngali ia tsaa

¹ Mulina Iesu ta paare taman abia no maarang, a nanen xaale lapalaa balalangit ma ga ningning:

“Mom biala leng a se xaalame, aminaalami num tsi ngali num tsi naba aminaalami iu.

² Amuina iu tsaa iu se tali banam sin ia lapalaa papan no inaman araraa ngali naba tali tino laaliu sin abia di araraa iu tii se tali sin ia.

³ Talaawaa balawaa tino laaliu, ngali di ba atii iu, iu mu Morooa so, ma Iesu Karisito iwaa iu tii tulen.

⁴ Iaa se asen num minaalam sin xolkolmoxo ina inaman sin iaa ta se araraai abia tinaxaa iu ta tali sin iaa ngali xosaraa.

⁵ Ma talaawaa Mom aminaalami iaa lalon no mataam taman abia minaalam tii manman sin iu setauan tsaa sin xolkolmoxo tii atiltsoli.

Iesu a ningning ngali xan no tsi asasing

⁶ “Iaa se asen iu sin abia di, no saa biala iu ta tali xaalame sin iaa, xaal sin xolkolmoxo ina inaman. Biala di num no, iu ta tali di sin iaa ma di ga long amusili num no totore.

⁷ Talaawaa di atii malen no maarang araraa iu ta tali sin iaa axaal susum.

⁸ Amuina biala no inesaait iu tii tali susugu, Iaa tali no sin di, ma di tii ga sirawaa no. Di tii

suk atii so malen iaa xaal sin iu, o di ga taltaalnge weaatalaa iu tulen iaa.

⁹ Iaa ningning ngali di, iaa xap ningning ngali abala xolkolmoxo oro ngali abia di, iu tii se tali sin iaa, amuina di num no tsaa.

¹⁰ Nugu no maarang araraa num no, o num no maarang araraa nugu no. Ma minaalam a xaalame sin iaa amusili abia no maarang.

¹¹ Iaa ba xap man adis nan xolkolmoxo, Oro di manman tsaa nan xolkolmoxo ma iaa ba xaalame sangan iu. Mom Pat tilkaali di taman xoror ina iesaam–biaa iesaam iu tii tali sin iaa–amuina ngali di ba xuuk mu malen gitaa ta xuuk.

¹² Biaa iaa tii manman mii di, iaa ga tilkaali di taman iesaam u tii tali sin iaa; o iaa tii ga tilaamamil sin di. A xap xa na xaapina oro iwaa xa ta xuuk mu ta xaapina iwaa Morooa naba ta tulen laa sin tsaxa ina, ngalibi Inaatel Pat naba taxaa puaa.☆

¹³ “Iaa xaalame sangan iu talaawaa, oro iaa paare taman biaa no maarang nan xolkolmoxo, ngalibi nugu tataton naba usli lalon di.

¹⁴ Iaa se tali num totore sin di, no inaman lalon xolkolmoxo di ngutsulen di, amuina nugu no inaman di xap ina abala xolkolmoxo malen Iaa bula iaa xap ina abala xolkolmoxo.

¹⁵ Nugu ningning a xap ngali iu ba saali di lalon xolkolmoxo, oro ngali iu ba tilkaali di sin aia morokon.

¹⁶ Di xap ina abala xolkolmoxo, malen iaa bula a xap ina abala xolkolmoxo.

¹⁷ Apati di taman soina, num totore asuk so.

¹⁸ Malen iu tulen iaa xaalame lalon xolkolmoxo, o iaa tulen di laa lalon xolkolmoxo.

¹⁹ Ngali xadi axaau, iaa apati iaa tsaa, ngalibi, di bula di ba apati di taman so.

Iesu a ningning ngali no untinaalnge araraa

²⁰ “Nugu ningning a xap ngali di mu, iaa ningning bula ngali biala di ba ta taltaalnge sin iaa, amuina sin xadi no inesaait.

²¹ Ma biala di araraa, di ba tsap xuuk mu, Mom, malen mu iu lalon iaa, ma iaa lalon iu, ngali di bula di ba manman lalon gitaa ngali xolkolmoxo di ba taltaalnge we iu tulen iaa.

²² Iaa tii se tali sin di abia minaalame biala iu tii tali sin iaa, ngali di ba xuuk malen gitaa ta xuuk.

²³ Iaa lalon di ma iu lalon iaa, ngali di ba man taman xuuk bal araraa, ngali xolkolmoxo di ba atii iu tulen iaa ma iaa se titii di malen iu tii se titii iaa.

²⁴ “Mom, iaa saan ngali abia di iu tii tali di sin iaa, di ba manman mii iaa itaa iaa ta manman ngalibi di ba lasi nugu minaalame, biala minaalame iu tii se tali sin iaa amuina iu titii iaa, setauan tsaa sin axoxos ina xolkolmoxo.

²⁵ “Mom untutiik laaliu, oro xolkolmoxo a xap atii iu, iaa atii iu. Ma balawaa di ga se atii iu we, iu tulen iaa.

²⁶ Iaa se alengi iu sin di, ma iaa ba tigiri alengi iu, ngali biala num titii sin iaa naba manman sin di bula, ma ngali iaa tsaa iaa ba manman lalon di.”

18

Di tii tsiili Iesu

(Metiu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Biaa tii se ningning araraa, Iesu ma xan no tsi asasing di tapaas ma di tii ga es xitipi maxaaba Kidron. Sin biexa papel ina uma olip biao, ia mii xan no tsi asasing di tii laa lalon.

² Judas, iwaa tii babel tali ia nan no liman no matenkorot, tii atik axaautsi abia xolot, amuina Iesu ma xan no tsi asasing di tigiri laa esue lalon abia uma.

³ Judas ga laa lalon abia uma, ma ga giwaa no unmakmaxil in Rom ma biao no unxoxo ina Xan Anua Morooa di ta manman paina lalaamua ina no unsausawit ma no Paarasi. Di adi no sul ma no mat maarang ina makmaxil.

⁴ Iesu atii no maarang araraa naba ta tsap sin, a es sabasuei di ma ga atsuraa di, "Gim tsalei saa?"

⁵ Di xisi, "Giem tsalei Iesu in Nasaret."

Iesu ga paare, "Iaa mu atala." (Judas, iwaa ta babel tali Iesu, atiltil mii di.)

⁶ Biaa Iesu ta paare we, "Iaa mu atala," di suk suxa mula ma di tii ga xol lapula.

⁷ A sebula atsuraa di, "Gim tsalei saa?"

Di sebula paare, "Giem tsalei Iesu in Nasaret."

⁸ Iesu a xisi, "Iaa tii se asaaiti gim, iaa mu Iesu. Nawe gim le tsalei iaa, gim na papaalii abala no taamat di na laa."

⁹ Balawaa tii tsap ngali taxaa puua abia xan totore tii asaaiti xan mom, ga we: "Iaa tii xap xosorlii xa na xuuk ina abia di, iu tii tali sin iaa."

¹⁰ Saimon Pita adi xan tetel ma ga tal lii talinga mua ina xan untutule lalaamua ina no unsausawit. (Iesan aia untutule Malkus.)

¹¹ Iesu asaait awatwati Pita, “Aturung mulangen num tetel. Asen parawe, iaa ba xap nun nan abia sobuk nugu Mom tii tali sin iaa?”☆

Di giwaa Iesu laa sangan Anas

¹² No unmakmaxil mii xadi lalaamua no unxoxo ina Xan Anua Moroaa di tsiili Iesu ma di ga pitsi ia.

¹³ Di setauan giwaa laa sangan Anas, iaanmuna ilaa Kaiapas iwaa tii lalaamua ina no unsausawit sin abia miet. (Kaiapas a maxis sin xan tsaana Anas.)

¹⁴ Kaiapas, iwaa tii se anaai tsaa no lalaamua ina no Jiu, tii we asuk mamainaang buxa ngali xa taamat na ilua ngali no inaman se araraa.☆

Xan lalaamua ina ulis Pita

(Metiu 26:29-70; Mak 14:6-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Saimon Pita ma iexa tsi asasing* delu es amusili Iesu. Amuina iwaa tsi asasing asuk tsiga amusili Iesu laa lalon xolot lokobel ina xan anua Anas amuina iwaa lalaamua ina no unsausawit tii atik axaautsi aia tsi asasing,

¹⁶ oro Pita tii ga til liliis lokobel matenmat. Iexa tsi asasing, unsausawit lapalaa ta atik axaautsi ia, a es mula xaalame matenmat, tii ga paare sin aia tsaana tii tilaamamil sin matenmat, ngali gii atsigali Pita.

¹⁷ Iwaa tsaana untutule matenmat tii ga atsuraa Pita, “Iu bula xan tsi asasing aia taamat?”

Pita tii ga xisi, “A xap, a xap iaa.”

☆ **18:11 18:11** Met 26:39; Mak 14:36; Luk 22:42 ☆ **18:14 18:14** Jon 11:49-50 * **18:15 18:15** Biaa nawe Jon atalaa “iexa tsi asasing,” a tore ngali ia tsaa.

¹⁸ No unxoxo ina Xan Anua Moroaa ma no untutule di taangi ie ma di ga til malmalil sangan, amuina xobel tii madil buxa, ma Pita bula ga laa til malmalil mii di.

*Lalaamua ina no unsausawit atsuraa Iesu
(Metiu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)*

¹⁹ Sin abia xolot ina leng, lalaamua ina no unsausawit tii atsuraa Iesu ngali xan no tsi asasing ma xan no asasing.

²⁰ Iesu tii ga xisi, "Iaa xaa paare leng sin xolkol-moxo ina inaman araraa. Iaa tii tigiri asingan no Jiu lalon anua sausawit ma lalon Xan Anua Moroaa, biao xadi no xolot no inaman Jiu ngali tsaptsap esuei. Iaa xap paare axuina xa totore.

²¹ Gim atsuraa iaa ngali sa? Gim na atsuraa abia di, di ta alongen iaa, amuina di atii so semaarang iaa ta papaare taman."

²² Biao Iesu ta paare taman abala, iexa unxoxo ina Xan Anua Moroaa asuk tabaii ia o ga paare, "Sen mat xixiis abia laa sin lalaamua ina no unsausawit?"

²³ Iesu tii ga xisi, "Nawe Iaa paare tsaxa, u na paare leng taman semaarang iaa ta paare tsaxa taman. Oro nawe iaa tii paare so, ngalisa iu ta tabaii iaa?"

²⁴ Mulina abia, Anas a tulen Iesu laa sangan Kaiapas, iwaa lalaamua ina no unsausawit, taman no liman di ta ros atingtingi tsaa.

*Nanaalua ma nanaatuul ina xan ulis Pita
(Metiu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)*

²⁵ Saimon Pita tii til malmalil tsaa sangan ie o di sebula atsuraa, "Iu bula xan tsi asasing?"

Pita tii ga uliis, ga paare, "A xap, a xap iaa!"

²⁶ Iexa untutule ina unsausawit lapalaa, asaaiti ia, "Iaa lasi iu mii ia nan uma." (Iwaa untutule, xan mixap aia taamat Pita ta ritlii talingan nan uma.)

²⁷ Pita a sebula uliis. A xap sauna mu, puraa asuk atiltsoli ngali teng.

Iesu a til laamuaan Pailat

(Metiu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Lawaareng bingbing tsaa no Jiu di giwaa Iesu xaal sangan Kaiapas lalon xan xariin anua Pailat, iwaa gawana in Rom. No Jiu di xap tsiga lalon xan xobel Pailat amuina sin xadi namaang, nawe di tsiga lalon xadi anua no Rom, di ba xap mixat nan no matan Morooa ngali di ba xap pupua ngali ngani luxaal ina Esliwaa.[†]

²⁹ Pailat atsuul lokobel sangan no Jiu ma ga atsuraa di, "Ilawaa taamat a xosaraa atsoti se-maarang o gim ga gii a xalamengen?"

³⁰ Di xisi, "Nawe nii xap taamat tsaxa, giem nii xap le tali pan no limaam."

³¹ Pailat a paare, "Gim giwaa ma gim na ininte sin, taman nagim no lo tsaa no Jiu."

Oro no Jiu di xisi Pailat, "Giem xap ie banam ngali sas amantei xa taamat."

³² Balawaa atsap ngali taxaa puua xan no totore Iesu tii papatina xan minet naba ta sen met we.[☆]

³³ Biaa Pailat ta sebula tsiga mula laa lalon xariin anua, ga ilei Iesu ma tii ga atsuraa ia, "Tu xadi King no Jiu?"

[†] **18:28 18:28** Esliwaa - Xadi leng no Jiu ngali adodomi abia maarang Morooa ta xosaraa sin tii aleiwaa no inaman Israel talaa Igip. [☆] **18:32 18:32** Jon 3:14; 12:32

34 Iesu tii ga atsuru, “Balawaa atsutsura num tsaa, o di asaaiti iu mu taman iaa?”

35 Pailat a xisi, “Iu we, iaa xa Jiu? Num no inaman ma num no lalaamua ina no unsausawit tsaa di le tali iu papan no limaaga. O u xosaraa sa?”

36 Iesu a paare, “Nugu Maradaan a xap in atala lalon xolkolmoxo. Nawe in atala, nugu no untutule di nii ba sas xaali iaa ngali no Jiu di ba xap tsiili iaa. Oro nugu Maradaan ina biexa xobel xaatsap.”

37 Pailat ga paare, “Iu King, ngaa?”

Iesu a xisi, “Iou, iaa King malen iu ta se paare. Nugu nagaa tii taxaana iaa, ngali xosaraa abia tinaxaa, ma iaa tii xaalame lalon xolkolmoxo ina inaman ngali paare leng sin no inaman taman totore so. No inaman araraa di ta atii totore so, di alongen iaa.”

38 Pailat tii atsuru, “Samaarang abia totore so?” A sebula tsuul laa lokobel sangan no Jiu, ga paare, “A xap xa muina ngali ilawaa taamat naba til nan ininte.

39 Sin nagim namaang ina xalkale iaa ba alei-waai xa xaus na xuuk lalon anua lodo, laa sin gim sin leng ina Esliwaa. Gim saan ngali iaa ba aleiwaai xadi King no Jiu?”[☆]

40 Di xuup ma di ga paare, “Na xap aia! U na tali Baraabas sin giem!” Iwaa Baraabas tii unsasas.[‡]

☆ **18:39 18:39** Met 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25 ‡ **18:40 18:40** No Jiu di we Baraabas tii manman lalon inesas ngali saali gawaman in Rom tia Judaia.

19

Pailat a paare ngali ataxiwaa Iesu

¹ Mil Pailat tii ga tali Iesu sin no unmakmaxil ma di tii ga ririiti.

² No unmakmaxil di xosaraa bungwal taman no suen xoxon ma di ga tsoben papan xuan ma di ga alen tali uga disdis* ta de sin ia.

³ Di ga es laa sangan, di rereti, "Iu xadi king no Jiu!" Ma di ga tamtabaii ia sin no paartsen matan.

⁴ Pailat tii sebula mula laa sangan no Jiu, ga paare, "Gim lolong, iaa ba gii xalamengen sangan gim, ngali gim tsaa, gim ba lasi malen iaa xap tatanginai xa muina ngali ilawaa taamat naba til nan ininte."

⁵ Biaa Iesu tii es tsuul taman bungwal ta xoxor papan xuan ma uga disdis ta de, di tii alen tali sin, Pailat paare ngali di, "Lasi, iwaa taamat se aila."

⁶ Biaa no lalaamua ina no unsausawit ma no unxoxo ina Xan Anua Moroaa di ta lasi ia, di suk xuup lot, "Ataxiwaa papan tongol! Ataxiwaa papan tongol!"

Oro Pailat ga xisi di, "Gim tsaa, gim na giwaa ma ataxiwaa papan tongol. Amuina iaa xap tatanginai xa muina ngali ataxiwaa ia."

⁷ No Jiu di xiis apopogoroi, "Giem ie lo bula, sin abia lo iwaa taamat na met amuina ta paare we, ia xan tsi Moroaa."

⁸ Biaa Pailat tii alongen abia totore, asuk mataa buxa.

⁹ Atsiga mula laa lalon xariin anua, ga atsuraa Iesu, "Iu in itaa so?" oro Iesu tii ga xap xisi.

* **19:2 19:2** *Uga disdis - De a til axilangi no xariin lalaamua ina King.*

¹⁰ Pailat asaaiti Iesu, “U palo ngali paare mii iaa? O u xap xilalaa iaa, we iaa ie banam ngali aleiwaa iu ma ngali ataxiwaa iu?”

¹¹ Iesu ga xisi, “A xap num ka banam ngali atilngi iaa nan ininte nawe Morooa nii xap tali sin iu. Sin abia, iwaa taamat tii tali iaa papan no limaam, xan namaang tsaxa a lot buxa sin num namaang tsaxa.”

¹² Amuina sin Iesu ta paare, Pailat asuk xonon ngali aleiwaa Iesu. A xap pupua ngali xosaraa amuina no Jiu di xuupkup, di ga we, “Nawe iu aleiwaa aila taamat, a xap turan iu Sisa. Saa ia ta we ia king, a epuske mii Sisa.”

¹³ Biala Pailat tii alongen abia, asuk gii atsuulngi Iesu laa lokobel. Pailat tii ga xale papan xan niaan xalkale ina ininte. Iesan abia niaan xalkale, “Sal Xaat ina Eses” (sin totore in Ibru, di putsangi taman ‘Gabbata’).

¹⁴ A se atat ngali tail sin leng ina taxaaturung ngali leng ina Esliwaa.

Pailat asaaiti no Jiu, “Ilawaa se nagim king.”

¹⁵ No Jiu di tii xuup mula, “Giwaa laa, giwaa laa, ataxiwaa ia!”

Pailat atsuraa di, “Gim saan ngali iaa na ataxiwaa nagim king?”

No lalaamua ina no unsausawit, di xisi, “A xap nagiem xa king bula, Sisa ta xuuk mu.”

¹⁶ O sin abia, Pailat a tapaas maaba ma ga tali ia papan no liman di, ngali di ba ataxiwaa papan tongol.

Iesu a taxi u papan tongol

(Metiu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

O no unmakmaxil di ga giwaa Iesu laa.

¹⁷ Iesu tsaa atsaxei xan tongol ma ga es tsuul laa lalon xolot ina Barang (sin totore in Ibru, di putsangi taman 'Golgaata').

¹⁸ Tia Golgaata, di suk ataxiwaa ia papan tongol. Di ataxiwaa bula no taamat alua mii ia, iexa sin papel lima mua o iexa sin lima xaiaar o Iesu lolobet ina delulu.

¹⁹ Pailat atalaa biexa inesaait ma di ga ataxiwaa papan xan tongol Iesu. Biaa inesaait a paare weaatala: "IESU IN NASARET, XADI KING NO JIU."

²⁰ Xuduxudu ina no Jiu di xoxoti abia inesaait amuina biaa xobel Iesu ta taxiui sin aman atataaen abia inaman laba. Was bula, Pailat atalaa abia pu inesaait taman no mat laxen totore a tuul: Ibru, Latin ma Grik.

²¹ Lalaamua ina no unsausawit di lasi abia inesaait ma di ga xap taton ngali. Di tapaas ma asaaiti Pailat, "Nangaam atalaa we, 'Xadi King no Jiu,' oro u na atalaa, ilawaa taamat a we ia xadi King no Jiu."

²² Pailat a xisi di, "Samaarang iaa ta se atalaa, biaa mu. Iaa se atalaa."

²³ Mulina no unmakmaxil di ta se ataxiwaa Iesu papan tongol, di adi xan no uga disdis ma di ga exasen no lolobet ina di sin no nabuk ta et. Taamat axuuk adi xan nabuk. Uga disdis a manman tsaa. Di adi uga disdis, biaa di ta ili xaal lapalaa laa pupua lapula, biaa di ta xap tsik xaili todomien lolobet.

²⁴ Ma di ga epaare engen di, "Gita na xap tatari abala uga disdis, oro gita na uraura ngali saa naba adi."

Balawaa atsap ngali taxaawiti Inaatel Pat ta paare we,

“Di exasen nugu no uga lolobet ina di,
ma di uraura ngali nugu uga disdis iaa ta
alalen.”☆

Balawaabi no unmakmaxil di tii ga xosaraa abala
no maarang.

²⁵ Biaa di, di tii tiltil sangan xan tongol Iesu: xan
nagaa Iesu tsaa, tawaneina, xan nagaa, Maria
xan tubu Kolopas, ma Maria Magdalin.

²⁶ Biaa Iesu ta lasi xan nagaa ta tiltil, mii iwaa
xan tsi asasing, ta xaa suk titii buxaa, a paare
ngali xan nagaa, “Aina, num tsi aia.”

²⁷ Ma ngali aia tsi asasing a we, “Num nagaa
aia.” Sin abia leng, iwaa tsi asasing a giwaa xan
nagaa Iesu ngali laa manman tatan.

Xan minet Iesu

(Metiu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Iesu a se atii we xan no tinaxaa araraa a se
xap, malen xan Mom ta tulen ngali le xosaraa.
O ngali taxaawiti Inaatel Pat, Iesu ga paare, “Iaa
marua!”

²⁹ Sobuk taman waain manuul a manman mu
tia sangan di, di adi xoltin ututes† ma di ga iwaa
lalon abia waain manuul, di ga pis tali sin laxe
ina isop, ma di ga tsulen laa sin no bulina Iesu.

³⁰ Biaa Iesu ta nonopi ga xonmen araraai abia
waain manuul, ga paare, “A se xap.” Mil ga
atudungi xuan ma ga poroklii xan tino.

³¹ Sin abia leng ina taxaaturung ngali leng
Saabat sin leng papan o no Jiu di ga palo ngali
abia tuu ilua na taxiulapalaa papan no tongol

☆ 19:24 19:24 Saam 22:18 † 19:29 19:29 Balawaa maarang
ututes amale totore in laamua ngali spongie in totore in English.

sin leng Saabat.‡ Biaabi no Jiu di ga atsuraa Pailat ngali di ba pan xudili no xaden abia tuu taamat detuu ta taxiulapalaa papan no tongol. Di atsuraa ia amuina di saan ngali di ba met isagaa, ngali di ba saali di laamuaan Leng Saabat.

³² Sin abia, no unmakmaxil di setauan laa ma xudili no xaden abia lo taamat delu ta taxiul mii Iesu.

³³ Biaa di ta xaalame sin Iesu, di le tatanginai Iesu ta se met. Biaabi di ga xap xudili no xaden.

³⁴ Oro, iexa unmakmaxil a laa ma tsoxaa Iesu sin xan baralus taman bili o dal ma daan ga rue tsuul xaal lalon no isuaan.

³⁵ Balawaa papaare leng axaal sin taamat tii lasi abala no maarang taman no matan. Biaa no maarang ta paatina aso ma ga atii we a paare taman so, ngali gim bula, gim ba taltaalnge.

³⁶ Balawaa no maarang atsap ngali taxaawiti Inaatel Pat ta paare, *“Naba xap xakaa tuen naba tamkudil.”*☆

³⁷ Ma biexa xolot bula lalon Inaatel Pat ta we, *“No inaman di ba nanen sin iwaa di ta tsoxaa.”*☆

Xan pupuna Iesu

(Metiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Mulina abia no maarang ta se tsap, Josep in Arimatia a le atsuraa Pailat ngali adi xan pakpak Iesu ngali laa punami. Josep bula xan tsi asasing Iesu, o tii ga xaa es xuxii, amuina tii mataatinai no Jiu. Pailat asiriwaa Josep, ma ga laa adi xan pakpak Iesu.

‡ **19:31 19:31** Was bula, biaa leng Saabat arom xaatsap ma a mamaet sin sa Esliwaa bula atsap sin abia leng. ☆ **19:36 19:36** Exo 12:46; Nem 9:12; Saam 34:20 ☆ **19:37 19:37** Sek 12:10

³⁹ Nikodimas,[☆] iwaa ta ben laa sangan Iesu nabing, a laa bula mii Josep, ga adi no daanwe ta tso mamainaang, di ta aturung tadamien no, ngali aturungi sin no isuaan Iesu ngali taxaaturungi ngali punami. Biaa no daanwe tso, xadi no iliil ta pupua malen no sangaul a tuul ma ga laa et ina kilogram.

⁴⁰ Delu adi xan pakpak Iesu ma delu ga laa isi taman no uga, di ta tater adisi no, mii abia no daanwe ta tso mamainaang malen xadi namaang ina pupuna no Jiu.

⁴¹ Sangan abia xolot Iesu ta taxiui tia biexa uma biaa. Lalon abia uma lia pupuna uul biaa ngali pupuna, di ta xap mager pupuna lalon.

⁴² Delu atetei Iesu lalon abia lia pupuna ta atat mu amuina xadi leng no Jiu ina taxaaturung ngali leng Saabat.

20

Lia pupuna xonone

(Metiu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Lawaareng bingbing sin nanaaxuuk ina leng ina wik,* Maria Magdalin a laa lasi abia lia pupuna di ta atetei Iesu lalon ma ga lasi biaa xaat, di tii tsaxali matan lia pupuna taman ta se xap manman.

² A tapaas ma ga sol laa sangan Saimon Pita mii iexa tsi asasing, iwaa Iesu ta suk titii buxaai, ga

[☆] **19:39 19:39** Jon 3:1-2 ^{*} **20:1 20:1** Sin xadi namaang no Jiu, xadi leng iaawis sin Sarere, ma sin leng papan di ba putsangi taman 'lalaamua ina leng ina wik.'

paare, “Di se adi Orong lalon lia pupuna o gita xap atii itaa di se laa taman!”

³ O Pita ma iexa tsi asasing, delu ga tapaas ngali laa lasi abia lia pupuna.

⁴ Delu arie solsol, o iwaa tsi asasing asuk sol leiwaa Pita ma ga setauan laa tsap sangan lia pupuna.

⁵ Atudu ma ga nanen tsiga, ga lasi mu no pu uga di ta isi Iesu taman no ta matmatuul. Oro ia tsaa a xap tsiga.

⁶ Saimon Pita a se le sol tsap ma ga tsiga laa lalon lia pupuna. A lasi no pu uga ta matmatuul mu tia,

⁷ ma biexa uga bula di tii ngaati xuan Iesu taman, a xap matul etaxaa mii biexaal. Amat malen xa a puti aturungi sin biexa papel ma di xap matul etaxaa.

⁸ Iwaa tsi asasing ta setauan sol tsap sangan lia pupuna, atsigaa amil, tii ga lasi ma tii ga taltaalnge.

⁹ (Di tii xap muun leng tsaa sin Inaatel Pat tii paare taman Iesu, naba ta tapaas mula sin minet.)

Iesu aseat sin Maria Magdalin

(Metiu 28:9-10; Mak 16:9-11)

¹⁰ No tsi asasing di se mula laa lalon no tatan di,

¹¹ Oro ilaa Maria a til tengteng lokobel matan lia pupuna. O ga we a tudu ngali nanen tsiga lalon,

¹² a lasi no angelo ta lua delu ta tsotso lalon abia xolot di ta atetei Iesu tia. Delu tamtuel lalon no uga ta iaas. Iexa a tsotso sin niaan xuan o iexa sin niaan no xaden.

¹³ Delu ga atsuraa, “Aina, u teng ngali saa?”

Maria a xisi, “Di se adi xan pakpak nugu Orong, o iaa xap atii itaa di se laa taman.”

¹⁴ Maria aputsi o ga lasi Iesu ta tiltil, ma ga xap xilalaa we ia Iesu.

¹⁵ Iesu a paare, “Aina, u teng ngali sa? U nanen ngali saa?”

Maria a sorowe ia untinaxaa tia lalon uma, ga paare, “Nugu taamat, nawe u se adi ia ma u ga laa aturungi lalon xa xolot, u na asaaiti iaa ngali iaa ba laa adi ia.”

¹⁶ Iesu a putsangi iesan, “Maria.”

O Maria ga agar laa sangan o ga suk ilei, “Rabai!” (Totore in Ibru malen unaasasing).

¹⁷ Iesu ga paare sin, “Nangaam taana iaa, amuina iaa xap mager mula laa sangan nugu Mom. U na laa sangan no turaagamasen ma u na asaaiti di, ‘Iaa ba se mula laa sangan nugu Mom ma nagim Mom bula, nugu Morooa ma nagim Morooa bula.’”

¹⁸ Maria Magdalin a laa sangan no tsi asasing taman inesaait: “Iaa tii se lasi Orong!” O tii ga asaaiti di taman abia no totore Iesu tii asaaiti taman.

Iesu aseat sin xan no tsi asasing

(Metiu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ A se nale sin abia nanaaxuuk ina leng ina wik, o no tsi asasing di man etudim naanua lalon no mat tsinaxil, amuina di ta mataatinai no Jiu. O Iesu tii ga xaalame ma ga le til labatina di, ga paare, “Malina naba manman mii gim!”

²⁰ Mil sin ta papaare araraa taman abia ma tii ga asen no liman ma xan lus. Biaa no tsi asasing di tii lasi Orong, di suk taton buxa.

²¹ Iesu a sebula paare ngali di, “Malina naba manman mii gim! Mom tii se tulen iaa, ma iaa bula, iaa tulen gim.”

²² Tii se paare araraa sin di o tii ga xuu tali maal sin di ma ga asaaiti di, “Gim adi Nantanua Pat.

²³ Nawe gim adodolii xadi no namaang tsaxa no inaman, Morooa bula naba adodolii nagim no namaang tsaxa, o nawe gim xap adodolii xadi no namaang tsaxa no inaman, Morooa bula naba xap adodolii xadi no namaang tsaxa.”✧

Iesu asemat sin Tomas

²⁴ Tomas (di putsangi bula Didimus), ia ina sangaul axuuk ma ga laa lua, tii xap manman mii abia no tsi asasing Iesu tii le tsap tatangina di.

²⁵ Biexaa tsi asasing di tii ga asaaiti ia, “Giem se lasi Orong!”

Oro tii ga xisi di, “Nawe iaa xap lasi no niaan nil sin xan no liman, ma nawe iaa xap taana taman nugu kakaalis, ma nawe iaa xap aturungi limaaga sin niaan ina xan lus, iaa ba suk xap taltaalnge.”

²⁶ Wik axuuk mil o no tsi asasing di sebula man etudim lalon anua. Tomas bula a manman mii di. No mat atsaxil araraa o Iesu tii ga xaalame, ga le til labatina di ma ga we, “Malina naba manman mii gim.”

²⁷ Mil tii ga asaaiti Tomas, “U na aturungi num kakaalis atala ma u na lasi no liman iaa, ma u na tulsu limaam ma u na aturungi tala lalon nugu lus. Nangaam adodo xuduxudu, u na taalnge mu.”

²⁸ Tomas tii ga paare ngali ia, “Nugu Orong ma nugu Morooa.”

²⁹ Mil Iesu tii ga asaaiti ia, “U lasi iaa maaba o u ga taltaalnge, ngaa? Atubudaani abia di, di tii xap lasi iaa, o di tii ga taltaalnge.”

³⁰ No tsi asasing di lasi Iesu ta xosaraa xudux-udu ina no axixila xoror[†] ngali asen malen ia xan tsi Morooa o iaa ga xap atal araraai biexaal ina abala no axixila lalon abala buk.

³¹ Balawaa no mat maarang iaa tii se atalaa no, ngali u ba taltaalnge we, Iesu ia Karisito, xan tsi Morooa, ma sin num tinaalnge u ba adi tino laaliu sin iesan.

21

Iesu aseat sin xan no tsi asasing

¹ Mil sin biexa leng Iesu a sebula aseat sangan xan no tsi asasing lalon daan ulis Taiberias.* Atsap weaatalaa:

² Saimon Pita, Tomas (di putsangi taman Didimus), Natanael in Kaana, lalon xobel Galili, xan no tsi Sebedi,[†] ma biexaa tsi asasing ta lua di ta manman etudim.

³ Saimon Pita asaaiti di, “Iaa ben laa tsulau.”[☆]

Di ga xisi, “Lowas, giem ba laa mii iu.” Di tapaas ma en lapalaa papan mono ngali laa tsulau. Sin abia bing di suk xap muun adi tsaa xa xo.

⁴ Lawaareng bingbing, Iesu a se tiltil tia xuen. Oro no tsi asasing di xap muun nen xilalaa we Iesu aia.

⁵ Iesu ga ilei laa ngali di, ga paare, “No turaaga, nagim xaa xoo se biao?”

[†] **20:30 20:30** *Axixila xoror* - Muina miracle. * **21:1 21:1** *Daan ulis Taiberias - Biao mu daan ulis Galili.* [†] **21:2 21:2** *Jeims ma Jon.* ☆ **21:3 21:3** *Luk 5:5*

Di tii ga xisi, “A xap.”

⁶ Tii ga asaaiti di, “Gim na lii nagim uben sin papel lima mua ina mono ngali gim ba adi xaa xoo.” Di lii uben malen abia ta asaaiti di, o di ga wena tataii o di suk xap pupua, amuina uben a mamaxet taman no xo ta xudu.✧

⁷ Iwaa tsi asasing Iesu ta suk titii buxaai asaaiti Pita, “Lasi, Orong ailo!” Biala Saimon Pita tii alongen ta paare, “Orong ailo,” alen axaautsi xan uga disdis (ta lubalii ngali tsulau) asuk pis tsuul papan mono.

⁸ Biexaa no tsi asasing papan mono, di amil ma di ga tataii amilngen uben taman no xoo, amuina di manman atataen xuen, malen sangsangaul ina no mita.

⁹ Di laa atal xuen, di ga lasi ie ta se suamles mii no xoo lapalaa papan, ma no tsoki bula sangan ie.

¹⁰ Iesu a paare ngali di, “Gim tali xaa xoo tala, biala gim ta er adi no.”

¹¹ Biala Saimon Pita aen papan mono ma ga tataii uben laa xuen. Uben asuk us buxa taman no xoo lot, a pupua malen no sangsangaul axuuk ma no sangaul alima ma ga laa tuul (153), o uben ga xap muun tater tsaa.

¹² Iesu ga paare ngali di, “Gim xaalame, gim na le angen.” A xap xa ina no tsi asasing na watwat ngali atsuraa, “Saa iu?” Amuina di se atixi ia Orong.

¹³ Iesu a le adi tsoki ma xoo ma ga tali sin di.

¹⁴ Balawaa xan nanaatuul ina xan astat Iesu sangan xan no tsi asasing mulina ta tapaas mula sin minet.

✧ 21:6 21:6 Luk 5:6

Iesu ma Pita

¹⁵ Biala di tii se angen araraa o Iesu ga atsuraa Saimon Pita, "Saimon, xan tsi ilaa Jon, u suk titii buxaai iaa, ngen abala no tsi asasing?"

Saimon Pita ga paare, "O iou, Orong, u atii iaa titii buxaai iu."

Iesu a paare, "Tabali nugu no sipsip dokdok."

¹⁶ Iesu ga sebula atsuraa, "Saimon xan tsi ila Jon, u suk titii buxaai iaa?"

Saimon Pita ga sebula xisi, "Iou Orong, u atii iaa titii buxaai iu."

Iesu ga paare, "Tilaamamil sin nugu no sipsip."

¹⁷ Iesu a sebula atsuraa nanaatuul, "Saimon, xan tsi ila Jon, u suk titii buxaai iaa?"

Pita tii suk saae atsoti amuina Iesu tii sebula atsuraa nanaatuul, "U suk titii buxaai iaa?" O ga asaaiti, "Orong, u atii no mat maarang se araraa, u atii iaa suk titii buxaai iu."

Iesu ga sebula paare, "Tabali nugu no sipsip."

¹⁸ Iaa asaaiti iu so, biala u tii xulaau, u xaa alen iu tsaa o u ga xaa laa lalon no xolot u ta saan ngali laa tia. Oro biala u ta maas u ba apalasaa no limaam ngali xa taamat naba alen iu ma naba giwaa iu ngali laa lalon xa xolot u ta xap saan ngali laa lalon."

¹⁹ Iesu a paare taman abala ngali asen abia mat minet Pita naba ta aminaalami Morooa taman. Mil Iesu ga asaaiti, "Amusili iaa."

²⁰ Pita ga putsu ga lasi iwaa tsi asasing, Iesu ta suk titii buxaai ta es amusili delulu, asuk atsuraa Iesu (Iwaa tsi asasing tii tsotso a le sin Iesu sin xadi xapkap ina luxaal, tii ga atsuraa Iesu,

“Orong, saa naba babel tali iu sin no matenko-rot?”)☆

²¹ O biaa Pita ta lasi ia ga atsuraa, “Orong, o ilawaa taamat naba sen parawe?”

²² Iesu tii xisi, “Nawe iaa saan ngali naba tino pupua sin leng iaa ba ta laa mula, o num sen xolot? U na amusili iaa.”

²³ Amuina sin abala, balawaa inatalem asuk laa araraa labatina no turumasen lalon Karisito, di ga paare we, iwaa tsi asasing naba xap met. Oro Iesu a xap paare we naba xap met. A paare mu we, “Nawe iaa saan ngali naba tino pupua sin leng iaa ba ta laa mula, num sen xolot?”

²⁴ Ilawaa mu tsi asasing, tii paare leng taman abala no maarang, ma ga atalaa no. Gita se atii balawaa xan no papaare leng ta paatinai no aso.

²⁵ Iesu tii xosaraa biexaa daan maarang bula. Nawe di nii atalaa no araraa, Iaa xap adodo we, balawaa xolkolmoxo ina inaman araraa naba xap xa niaan ngali aturungi abia no buk biaa biexaal di nii atalaa no.

Inesaait Mamainaang Laa Sin Notsi
The New Testament in the Notsi language of New
Ireland Province, Papua New Guinea

Copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Notsi)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-08-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Aug 2025 from source files dated 14 Aug 2025

601480e7-130d-5189-be42-9e43a92dbdde